

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

NOVEMBER 7 • 99

Nu var det 1014

Carl Magnus Mellgren – medaljgravör och skulptör

SNF:s auktion

Pris 20 kr

THE PLATE MONEY TREASURE OF NICOBAR

PLÅTMYNNTSKATTEN FRÅN NICOBAR

Världens största fynd av plåtmynt
Av Jimmy Herbert & Bertel Tingström

Pris 150 kr
Kungl. Myntkabinettets butik
08-5195 5304

Bli medlem i

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

Årsavgiften är 200 kr.
Som medlem får Du SNT
automatiskt

Du kan också enbart prenumerera på tidningen
Det kostar endast 160:- per år.

MYNT & MEDALJER

Sveavägen 96

Box 19507

S-104 32 Stockholm 19

T-Rådmansgatan (uppgång Handelshögskolan)

+ fax 08-673 34 23

*Svenska och utländska mynt, sedlar och
ordnar i stor sortering.*

Öppet: vard. 11-18, lörd. 10-14

SVENSK

NUMISMATISK TIDSKRIFT

har en upplaga på 1.400 ex.
Ca 1/10 av dessa når utanför Sveriges gränser
– Norden, Europa, USA.
Tidningen kommer ut med 8 nr per år:
första veckan i
februari – maj, september – december.

Våra annonspriser är jämförelsevis låga.
För annonsering kontakta Frédéric Elfver,
tel 08-660 25 46 (kvällstid och helger).

Prisexempel:

1/1 sida (151 × 214 mm)	1.800:-
2:a omslagssidan	2.200:-
4:e omslagssidan	2.500:-
1/2 sida (151 × 105 mm)	1.000:-
1/4 sida (72 × 105 mm)	500:-
1/6 sida (47 × 105 mm)	350:-
1/12 sida (47 × 50 mm)	175:-

Sista materialdag: Den 1:a i månaden före utgivning.
Heloriginal eller manus och gärna skiss
sändes till Frédéric Elfver efter överenskommelse.

*Annonser som ej är förenliga med
SNF:s, FIDEM:s och AINP:s etik avböjs.*

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

ges ut av

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

i samarbete med

KUNGL. MYNTKABINETTET

Föreningen:

Banérgratan 17 nb
115 22 Stockholm
Tel 08-667 55 98

onsdag – torsdag kl 10.00 – 13.00

Fax 08-667 07 71

E-post: snf@wineasy.se

Postgiro 15 00 07-3

Bankgiro 219-0502

Svenska Handelsbanken

Redaktionen:

Kungl. Myntkabinettet
Box 5428

114 84 Stockholm

Tel 08-5195 5300

Fax 08-411 22 14

Ansvarig utgivare:

Ian Wiséhn

Huvudredaktör och layout:

Monica Golabiewski Lannby

Manuskriptgranskare:

Lars O. Lagerqvist

Även tel 0152-200 79

Annonser och auktionskalender:

Frédéric Elfver

Tel 08-660 25 46

0704-13 87 55

(kvällstid och helger)

Prenumerationer:

Pris 160 kr/år (8 nr)

Medlemmar erhåller tidningen
automatiskt

Tryck:

Masterprint

Sätteri & Tryckeri AB

ISSN 0283-071X

Program

Svenska Numismatiska Föreningen: Banérgratan 17 nb. Buss nr 4, 44; T-bana Karlavagnen.
Kungl. Myntkabinettets hörsal: Slottsbacken 6. Buss 43, 46, 55, 59, 76; T-bana Gamla stan.

27 nov 9.30 - 15.30. **KMK.** Myntmässan. Samarrangemang SNF, SMF och KMK. Entré 30 kr.
9.00 - 15.00. **KMK.** Lovisa Ulrika bibliotek. Visning av auktionsobjekt. Auktionslista
i detta nr av SNT.

16.30 - 19.00. **KMK.** SNF:s auktion med huvudsakligen objekt ur Svenssons samling
(svenska mynt, sedlar, medaljer och polletter).

19.30. Middag på Myntkrogen à 195 kr (toast Skagen toppad med löjrom, kalvmedal-
jonger med salviafrästa champinjoner, vit portvinssås, hasselbackspotatis, kaffe, liten
dessert) exkl. dryck. Anmälan obligatorisk senast måndag 22 november till Elver Duve-
lius, SMF, tel. 08-673 34 23 eller Torbjörn Sundquist, SNF, tel. 08-5195 5335 dagtid.

15 dec 18.30. SNF:s julfest. Banérgratan 17 nb. Kaffe och frågesport. Ta gärna med priser
till lotteriet.

Svenska Numismatiska Föreningen

Kansli: Besökstid 10.30 - 13.00 onsdag - torsdag.

Stängt: Midsommar - 1 september; jul- och nyårshelgerna.

Hemsida: <http://www.users.wineasy.se/snf/>

Kungl. Myntkabinettet

Utställningar: Tisdag - söndag kl. 10.00 - 16.00.

Numismatiska boksamlingen: Torsdagar kl. 13.00 - 16.00.

Hemsida: www.myntkabinettet.se

Se PG Thelanders utställning av medaljer och målningar på Kungl. Myntkabinettet!

Visas t.o.m. 19 november. Läs om den på sid 165.

Innehåll SNT 7 • 99

Sid

Nu var det 1014	148
Carl Magnus Mellgren - medaljgravör och skulptör	154
Carl Gustav Hereaeus, chef för myntkabinettet i Wien 1710-1725	159
Valutatrassel under tidigt 1800-tal	160
Minnesmedaljen från Olympiaden 1912 - guldexemplar i H.M. Konungens samling	163
Skattkammaren. Silverpenningens berättelser (3)	164
Att blåsa en tioöring	165
Utställning. PG Thelander - medaljer, målningar	165
Nytt om böcker	165
Personalia	165
www.myntkabinettet.se	166
Auktioner	167
Myntmässan	167

Omslag

Minnesmedalj i guld från Olympiaden 1912. Åtsidan utfördes av den australiske
konstnären Edgar Bertram Mackenall och framsidan av Erik Lindberg. Diameter 51
mm. Se vidare i artikeln på sid. 163. Foto Alexis Daflos, Husgerådskammaren.

Nu var det 1014

Av Rolf Alstertun

Omkring år 1014 kom biskop Thurgot till Skara och blev därmed det kristna Sveriges förste biskop. Det var på begäran av Olof Eriksson Skötkonung (995-1022) som ärkebiskop Unwan i Hamburg-Bremen sände hit honom. Enligt Mäster Adam av Bremen skötte han energiskt sin mission bland hedningarna och "vann de två namnkunniga götiska folkstammarna för Kristus". Så enkelt att besegra hedendomen var det nu inte. Kristna framsteg avlöstes av hedniska motangrepp under hela 1000-talet. Vissa tider stod biskopsätet i Skara obesatt, och på Mäster Adams egen tid (död troligen i slutet av 1070-talet) hade den hedniska tron starka rötter inte bara i Uppland utan också i Götaland och Småland. Till och med i Skara lär en Frejabild ha funnits kvar ett stycke in på 1000-talets andra hälft. Biskop Thurgot återvände mot slutet av sin levnad till Bremen och avled där i spetsåldern den 21 februari 1030. Mäster Adam omtalar att han bar sitt svåra lidande med stort tålamod. En gata i Skara är uppkallad efter honom. Adam omnämner förresten Skara som *civitas Scarane maxima*, den mycket stora staden Skara. Tilläggas bör kanske att han själv aldrig besökte vårt land utan fick lita på hörsägen.

Olof Skötkonung

Olof Skötkonung var den förste kung som bevisligen varit erkänd i hela Sverige, dvs regerat över både svear och götar. Han var också den förste svenske kung som lät prägla mynt. Mynthuset låg i det nyanlagda Sigtuna och de första mynten präglades omkring år 995 under överinseende av en handfull inkallade engelska myntmästare. Samtida kurserande engelska pennies, dvs Ethelred II:s s.k. Crux-typ (fig. 1), fick naturligt nog stå modell för de första svenska penningarna. Att dessa på fransidan har det kristna korset och i vissa fall även en kristen sentens (IN NOMINE DNI, I Guds namn) anses av somliga tyda på att Olof Skötkonung redan nu hade övergivit sin hedniska tro och låtit döpa sig (fig. 2).

Inom kort reste de engelska experterna hem och överlät hanteringen till inhemska förmågor. Många mynt blev nu grova och rätt primitiva. Inskrifterna var ofast mer eller mind-

re förvirrade eller helt meningslösa. Mottot "En gör så gott en kan" gällde i hög grad. Kännetecknande för mynthuset i Sigtuna är också att en hel del mynt är fyrkantiga och ofta betydligt tyngre än de runda, präglade med samma stampar (fig. 3).

Också Sven Tveskägg i Danmark (fig. 4) och Olav Tryggvason i Norge (fig. 5) påbörjade den nationella myntningen i sina respektive länder vid samma tid, även här med hjälp från England. Så även den norskättade vikingakungen Sigtrygg Silkeskägg i Dublin (Sihtic på mynten). Mera om honom längre fram. Olav Tryggvasons och Sven Tveskäggs mynt är alla ytterst sällsynta (4-5 respektive 8 ex kända). Myntmästare på samtliga är en viss Godwine. Det namnet förekommer även på vissa av Olof Skötkonungs Sigtunamynt. Visserligen är Godwine ett vanligt myntmästarnamn i England, men man kan inte utesluta att det är en och samma person som rest runt och varit de olika kungarna behjälplig med deras första myntning.

Försök har gjorts att uppskatta omfattningen av den skandinaviska myntningen ca 995-1020. Många osäkerhetsfaktorer föreligger, men omkring 8 miljoner mynt är en beräkning som gjorts. Om man så vill har vi här att göra med den första massstillverkningen i industriell skala av föremål här uppe i Norden.

Adam av Bremen berättar om Olof Skötkonung för hans kristna nit. Han berättar också att en hednisk opposition utgående från hednatemplet i Uppsala tvingade bort kungen från Sigtuna och svearnas område. Riksenheten brast därmed temporärt och Olof Skötkonung tillbringade sina sista år som kung endast i Västergötland. Han avled någon gång under vintern 1021-22 och är enligt traditionen begravd i Husaby. Han bör då ha varit drygt 50 år gammal.

År 1014 var kung Olof dock kvar i Sigtuna med läget under kontroll, ännu så länge även vad beträffar de båda tonårsdöttrarna Ingegerd och Astrid. Den enda skulle fem år senare gifta sig med ett blivande helgon och den andra skulle så småningom själv bli ett. Den 14-åriga Ingegerd hade Olof med sin obotritiska (slaviska) drottning Estrid, medan den något äldre Astrid var frillodotter. Hennes mor var den härtagna hövdingadot-

tern Edla, som lär ha rövats från det slaviska Venden. Med Edla hade Olof också söner Emund (kung i Sverige ca 1050-60) och Holmfrid*. Snorre Sturulusen berättar, att drottning Estrid hade ett häftigt humör och inte var snäll mot sina styvbarn. Emund sändes till Venden och växte upp där hos sin mors släkt. Astrid uppfostrades i Västergötland och utvecklade sig till en mycket vacker, gladlynt och social ung dam, omtyckt av alla säger Snorre. Målmedveten och företagsam kan man tillägga. Utan faderns vetskap för hon 1019 till Norge och gifte sig med den norske kungen Olav Haraldsson, det blivande nationalhelgonet Olav den helige, och blev så drottning av Norge.

När Olof Skötkonung fick veta vad som hänt bakom hans rygg blev han ursinnig. Olav Haraldsson hade nämligen i hög grad fördyrat hans tillvaro de senaste åren. Vid hovet i Sigtuna var det säkrast att inte nämna hans namn i kungens närvaro. När han fördes på tal så var det som "den tjocke" – Olav var påfallande korpulent – åtföljt av diverse skällsord om vi får tro Snorre.

Orsaken till kung Olofs aversion mot sin önskede måg var dennes agerande i Norge efter sin återkomst dit från en mångårig vistelse utomlands, bl. a. i Normandie där han låtit döpa sig av ärkebiskop Robert i Rouen. Döpet bör ha ägt rum någon gång vintern 1013-14. Olav Haraldsson började vid sin hemkomst genast lägga under sig det ena småkungadömet och jarladömet efter det andra och var omkring 1016 erkänd som kung i hela Norge. Detta var i konflikt med den svenske kungens ekonomiska intressen. Efter det berömda sjöslaget vid Svolder år 1000 hade sveakungen fått beskattningsrätt i vissa delar av Norge (Bohuslän och en del av Trondheims-bygden), en beskattningsrätt som han nu alltså berövades. Snorre Sturulusen berättar hur Olav Haraldsson lät hänga en av Olof Skötkonungs skatteindrivare och hans elva följeslagare som envärdades med att försöka driva in skatten. För att göra budskapet tydligt restes galgarna väl synliga från se-

*Holmfrid kan ev ha varit Olofs syster. Se Sv. Biogr. Lexikon, Gillingströms artikel om Olof.

Fig. 1 KMK. Åtsidans omskrift: +ÆDELRAED REX
ANGLOX (Eihelred, engelsmännens konung). Frånsidan:
+OSMAER M'O VAERIN (Osmær, myntmästare i Warwick).
Foto KMK.

Fig. 2 KMK. Åtsidans omskrift: +OLVFVR/EX)ZVEN
(Olof, svearnas konung). Frånsidan: +IN NOMINE DNI M C
(I Guds namn). Foto KMK.

Fig. 3 Privat ägo. Penning präglad i Sigtuna efter 997 för
Olof Skötkonung. Förvirrad inskrift. Foto: Kenneth Jonsson.

Fig. 4 KMK. Åtsidans inskrift: +ZÆN REX AD DENER
(Sven, danernas konung). Frånsidan: +GODPINE M AN
DNER (Godwine, myntmästare hos danerna). Foto: KMK.

Fig. 5 KMK. Åtsidans omskrift: ONLAF REX NOR
(Olav, normännens konung). Frånsidan: +GODPINE M'O
NO (Godwine i Norge). Foto: KMK.

Fig. 6 KMK. Åtsidans omskrift: +VNLAFI XEX A NOR
(Olav, konung av Norge). Frånsidan: ASDRID MO NOR
(Asthrið, myntmästare i Norge). Foto: KMK.

gelleden in till Nidaros. Sveakungen blev mycket förargad när han fick höra detta, säger Snorre och tillägger lakoniskt: *Då saknades inte stora ord.*

Liksom sin svärfader lät Olav Haraldsson efter sitt makttillträde prägla egna mynt med engelska pennies som förebild. Myntningen var av allt att döma av ringa omfattning, och hans mynt är mycket sällsynta. Sammanlagt har man hittills endast påträffat 11 stycken med namn och titel klart angivna: Olav, normännens konung. De är av tre olika typer. Den äldsta (fig. 6) präglades ca 1017-25 och är en kopia av Eihelred II:s "Long cross"-pennies från 997-1003. Myntmästare är en viss Asthrið (ASDRID). Myntort är inte angiven. Troligen slogs mynten helt enkelt på den plats där kungen för tillfället befann sig.

Jaroslav den vise i Kiev

Samma år som Astrid för till Norge och gifte sig blev Olof Skötkonungs "äktförädda" dotter Ingegerd bortgift med Kievfursten Jaroslav, Ruriks sonsons sonson. Ingegerd var då 19 eller 20 år gammal, medan brudgummen var drygt 40. Jaroslav hade 1019

just säkrat sin fursteställning i Kiev (vikingarnas Konugård) efter en fler-årig och blodig brödrastrid om makten efter faderns, Vladimir den stores, död år 1015.

År 1014 hade Jaroslavs läge däremot varit mycket prekärt. Han var då ståthållare i Novgorod (Holmgård) och hade vägrat att betala den sedvanliga skatten till sin fader i Kiev. Högeligen förargad rustade denne till strid för att en gång för alla kväsa den uppstudsige sonen. Nestorskrönikan för år 6522 (1014) berättar: *Jaroslav vägrade emellertid att betala tributen till Kiev, till sin fader. Då sade Vladimir: "Gören vägar och broar i ordning." Han ville nämligen draga ut i strid mot Jaroslav, sin son.*

Jaroslav var nu illa ute och skickade sändebud till Sverige för att försöka värva förstärkning. Han räddades dock av försynen – Vladimir insjuknade och avled i juli 1015, och straffexpeditionen avblästes.

År 1018 var Jaroslavs situation om möjligt ännu värre. Vi låter Nestorskrönikan berätta: *Jaroslav flydde till Novgorod, åtföljd av fyra män. När Jaroslav kommit till Novgorod ville han fly därifrån över havet [dvs till Sverige]. Men ståthållaren Kosnjamin Dobrynjas son och novgoroderna*

slogo sönder Jaroslavs skepp och sade: "Vi vilja ännu kämpa mot Boleslaw och Svjatopolk." Och de började upptaga skatt. Och de läto hämta varjager (dvs vikingar) och lämnade skatten till dem. Jaroslav samlade på detta sätt en stor här.

Även denna gång red Jaroslav ut stormen och vid sitt giftermål med Ingegerd Olofsdotter följande år hade han som ovan nämnts läget under kontroll, åtminstone någotsånär.

Ingegerd och Jaroslav fick tillsammans fem söner och tre döttrar. Sönerna blev stamfäder för olika grenar av den ryska storfurstesläkten, och de tre döttrarna giftes bort med Harald hårdråde av Norge, Andreas I av Ungern och Henrik I av Frankrike. Den sistnämnda, Anna, blev anmoder för alla senare franska kungar samt det nuvarande spanska kungahuset. Enligt Snorre Sturluson var Ingegerd från början egentligen bortlovad till Olav Haraldsson av Norge. När så Jaroslav dök upp som friare var dock Olof Skötkonung inte sen att bryta sitt under påtryckningar avgivna löfte till den norske "ursurpatoren". Kievfursten var ett vida bättre parti.

Troligen väckte namnet Konugård vid den här tiden ungefär samma

Fig. 7 KMK. Åtsidan: Den helige Georg (Sankt Görän) med gloria, spjut och sköld. Inskrift: GEORG med kyrilliska bokstäver. Frånsidan: Hängande jaktfalk (?) samt inskriften JAROSLAVLE SREBRO (Jaroslavs silver). Foto: KMK.

Fig. 8 Privat ägo. Srebrnik präglad för Jaroslav den vise, troligen i Novgorod år 1018. Foto: Kenneth Jonsson.

känslor som metropolerna London och Paris i våra dagar. Man beräknar att Kiev var lika stort som Paris, som vid den här tiden hade omkring 80.000 invånare. London var bara hälften så stort. Bildningsnivån vid Kievhovet var hög och Jaroslav fick med tiden tillnamnet "den vise". Nestorskrönikan igen: *Han sysselsatte sig flitigt med böcker och läste dem ofta dag och natt. Han lät hämta många skrivare och översatte skrifter från grekiskt till slaviskt tungomål.*

En liten detalj: Vid sitt giftermål med Henrik I av Frankrike under-tecknade Jaroslavs och Ingegerds dotter Anna giftermålskontraktet med sin namnteckning. Brudgummen däremot kunde bara åstadkomma ett kryss.

I Nestorskrönikan omnämns Ingegerd endast vid ett tillfälle och då mycket kortfattat: År 6558 (1050). *Jaroslavs gemål, furstinnan, avled.*

Ingegerd blev alltså omkring 50 år gammal. Jaroslav levde ytterligare fyra år och var vid sin död våren 1054 hela 76 år gammal. Båda ligger begravda vid sidan av varandra i Sofiakatedralen i Kiev. Enligt en inskription i Sofiakatedralen i Novgorod kallades Ingegerd i Ryssland Anna. Denna Anna blev föremål för helgondyrkan. Hon firades den 10 februari, den 5 september och – tillsammans med äldste sonen Vladimir (född 1020) – den 4 oktober. En fresk i Sofiakatedralen i Kiev (nu endast känd genom en 1600-tals-teckning) anses föreställa Ingegerd.

Jaroslav tillhörde de myntpräglade furstarnas skara. Hans mynt är dock mycket sällsynta – endast trettio har hittills påträffats. Sex av dem väger drygt 3 g och är av mycket hög konstnärlig klass (fig. 7), medan resten bär prägel av hastverk (fig. 8). Sannolikt präglades de sistnämnda i Novgorod det oroliga året 1018 av det silver man samlade in för att betala de efterskickade varjagkrigarna. Deras medelvikt är bara 1,4 g och

således anpassad till den västeuropeiska denarvikten. Åtsidan visar den föga konstnärliga bilden av Jaroslavs skyddshelgon, den helige Georg (Sankt Görän) med gloria, spjut och sköld. Inskriften utgörs av namnet Georg. På frånsidan syns en fågelliknande figur, troligen en med huvudet nedåt i en ring hängande jaktfalk samt en klumpig men läslig inskrift JAROSL(AVLE) SREBRO (Jaroslavs silver). Språket är fornryska och bokstäverna kyrilliska. Lägg dock märke till att ett *latinsk* R har smugit sig in i frånsidans inskrift. Man kan också spåra vissa stilistiska likheter med samtida nordiska mynt. Var kanske stämpelsnidaden en till Novgorod utvandrad Sigtunabo? Två av Jaroslavs mynt har med säkerhet påträffats på Gotland, ett av vardera sorten. I KMK finns ytterligare tre, dock med okänd proveniens.

Basileios bulgardödaren

År 1014 fick Jaroslavs mäktige granne i söder, den bysantinske kejsaren Basileios II, sitt tillnamn Bulgaroktonos (bulgardödaren). Fiendskapen mellan Bysans och det bulgariska Balkanriket var av gammalt datum och otaliga strider hade med växlande framgång utkämpats sedan slutet av 600-talet. Så hade t.ex. den bysantinske kejsaren Nikeforos I i spetsen för en stor armé år 811 lockats in i ett bakhåll av den bulgariske khanen Krum. Alla dödades nästan till siste man, däribland Nikeforos själv. Av hans huvudskål lät segraren tillverka en dryckesbägare att använda vid högtidliga tillfällen.

I juli 1014 kom så avgörandet. I ett bergspass blev den bulgariska armén omringad av Basileios II:s bysantinska styrkor och huvuddelen av hären stupade eller tillfångatogs. Den bulgariske tsaren Samuel lyckades undkomma i sista stund. De drygt 14.000 bulgariska krigsfångarna lät Basileios försätta ur stridbart skick för all framtid. Alla fick sina ögon utstuckna utom var hundrade, som fick be-

hålla det ena ögat för att kunna leda sina kamrater hem. Det berättas att tsar Samuel svimmade när han fick se resterna av sin armé komma gående i detta skick. Han avled två dagar senare.

Segraren Basileios II samregerade med sin tre år yngre bror Konstantin VIII. I realiteten var det dock Basileios ensam som regerade. Konstantin beskrivs som slapp och njutningslysten och totalt ointresserad av statsangelägenheterna. Det är den bysantinske författaren och ministern Michael Psellos (1018 - ca 1078) som i sitt memoarverk "Bysantinska porträtt" berättar om de båda. Även Basileios var i sin ungdom ansvarslös och nöjeslysten. Psellos skriver: *I sina tidigare dagar hängav han sig ohöljt åt svalg och flätja och synd, roade sig förtligt med att göra ingenting och njöt i fulla drag av sin ungdom och sin makt.*

När Basileios så småningom insåg vad som krävdes av honom för att hålla ihop sitt väldiga rike förändrades han helt. Han blev en mycket hård och asketisk statsman och krigare. Han var en skicklig organisatör och det bysantinska rikets maktutveckling nådde under honom sin höjdpunkt. Psellos igen: *Han bemödade sig alltid om att föra samman de olika delarna av väldet till ett harmoniskt helt under kejsarlig kontroll.*

På flera ställen påtalar Psellos kejsarens högdragenhet och självgodhet: *Kejsar Basileios var mycket högdragen mot sina undersåtar i allt han gjorde, och det stora anseende han vann som härskare byggde mer på fruktan än på bevägenhet. Allt eftersom han blev äldre och mer erfaren i allt kände han liksom inget behov av visa rådgivare. Han ensam fattade beslut, han ensam förfogade över trupperna. Vad beträffar den civila förvaltningen styrde han ej enligt de skrivna lagarna utan enligt sitt eget sinnes oskrivna lagar, och han var av naturen synneerligen väl rustad för detta.*

Fig. 9 Privat ägo. Miliariesion präglad i Konstantinopel för kejsarna Basileios II och Konstantin VIII.

Åtsidans inskrift i översättning: Sagra i detta tecken (korset), Basileios och Konstantin. Frånsidan: Basileios och Konstantin Porfyrogenetos (purpurfödda), romarnas sanna konungar. Foto: Kenneth Jonsson.

Om förhållandet till brodern och medkejsaren Konstantin berättar Psellos: *Han (Basileios) uppträdde högdraget, inte minst mot sin broder, och gav honom en mycket liten livvakt som om han missunnade honom ett mer värdigt och lysande beskydd ... och minskade undan för undan hans makt.*

Basileios regerade i hela 49 år, längre än någon annan i det byzantinska rikets historia. Han dog ogift och utan arvingar i december 1025. Han var då 68 år gammal.

På mynten uppträder Basileios och Konstantin alltid tillsammans (fig. 9). I svenska vikingatida skatter är de båda brödernas mynt vanligare än någon annan bysantinsk kejsares. Deras f.n. 270 mynt utgör drygt 40 procent av alla hittills påträffade bysantinska mynt. Samtida skandinaviska imitationer av deras mynt har också påträffats, alla mer eller mindre barbariserade, oftast mer (fig. 10). För närvarande känner man till 68 skandinaviska imitationer, fördelade på två grupper. Den ena gruppen är med säkerhet präglad i Sigtuna och den andra troligen i Lund. Kanske har några av de båda kejsarnas mynt kommit med hemvändande varingar som tjänstgjort vid det kejserliga gardet i Konstantinopel (Miklagård). Trots att det inte finns några skriftliga belägg för det så är det högst sannolikt att nordbor deltog i det avgörande slaget mot bulgarerna år 1014. Att Basileios satte stort värde på sina nordiska krigare framgår av en krönikeuppgift som berättar, att kejsaren efter en plundring två år senare delade bytet i tre delar, en till sig själv, en till ruserna och en till resten av hären.

I England

År 1014 dog Sven Haraldsson Tveskägg i sotsäng den 3 februari i Gainsborough nära Lincoln. Den anglosaxiska krönikan kallar det "en lycklig tilldragelse". Sedan två de-

cennier tillbaka hade han vid upprepade tillfällen skoningslöst härjat och plundrat England. Efter ett skickligt och snabbt genomfört fälttåg kors och tvärs genom landet hade han år 1013 slutligen blivit erkänd som kung i hela England. Sven Tveskägg härskade nu över både Danmark och England och sedan slaget vid Svolder även över södra Norge. Den engelske kungen Ethelred II, "den villrådige", hade vid jultiden 1013 flytt till sin svåger hertig Rickard II i Normandie, där hans drottning Emma och de båda sönerna Edward och Alfred redan befann sig. Vid Sven Tveskägs död erkändes hans omkring 17-årige son Knut som kung av vikingafloktan. Han var med till England för första gången. Hans äldre bror Harald, som stannat hemma, efterträdde fadern på den danska tronen.

Med Sven Tveskägg borta kunde dock den landsflyktige Ethelred återvända till England under våren. Varje dansk kung förklarades fredlös för all framtid och med en stor styrka kunde han tåga norrut mot Knut. Snorre Sturluson berättar, att Ethelred vid sin återkomst till England sände bud efter alla män som ville erövra landet åt honom mot betalning. Olof Haraldsson var en av dem som kom till hans stöd. Han hade också fått en fristad hos hertig Rickard i Normandie vintern-våren 1013-14. Med sig hade han ett stort följé av normän.

Knut stannade i Gainsborough till den 25 april men flydde sedan ut till havs med sin flotta. Åt sitt öde lämnade han därmed alla som stött honom. På dessa tog Ethelred en gruvlig hämnd. Den anglo-saxiska krönikan år 1014 berättar: *Sedan kom kung Ethelred med en mycket stor styrka till Lindsey (grevskapet där Gainsborough ligger), och det förhärjades och brändes, och alla män som man kunde få tag på dödades.*

Innan Knut definitivt styrde norr-

ut med destination Danmark för att ladda upp inför sin återkomst på den engelska scenen, seglade han söderut till Sandwich. Krönikan ger oss ännu ett exempel på tidens grymma vanor: *Sedan för han söderut tills han nådde Sandwich, och där satte han i land den gisslan som hade givits till hans fader, och han skar av dem händer, öron och näsor.*

År 1014 var det nog ingen som kunde ana att detta råskinn med tiden skulle utvecklas till en duglig regent och statsman, "den förste viking som blev upptagen i de kristna konungarnas civiliserade broderskap", som en engelsk historiker uttryckt sig om Knut den store.

Sigtrygg Silkesskägg i Dublin och hans vackra moder

På långfredagen den 23 april år 1014 avgjordes kampen om Irland. I slaget vid Clontarf utanför Dublin segrade irerna och vikingarnas planer på att erövra hela ön grusades för all framtid. Under mer än tvåhundra år hade Irland varit föremål för nordmännens, främst norska vikingars, intresse och attacker. Det första säkert kända anfallet skedde redan år 795 och följdes i stegrande takt av allt värre härjningar. Ulsterannalerna för år 820 berättar: *Havet spydde upp floder av främlingar över Erin (Irland), så att det fanns ingen hamn, ingen landningsplats, ingen befästning, ingen borg, intet värn utan flöt-tor av vikingar och sjörövere.*

Med ett för tiden typiskt bildspråk beskriver en krönikör det irländska folkets förtvivlade situation: *Om det också finnes hundrade härdade huvuden av järn på samma hals, vart och ett med hundrade skarpa, outslitliga malmtungor, och även om var och en oavbrutet ropade med hundrade outrötliga, ljudliga röster, så skulle de ej kunna uppräknat allt vad Irlands folk, både män och kvinnor, både lekmän och präster, unga och*

Fig. 10 Privat ägo. Skandinavisk imitation efter 1010 (Lund?) av bysantinsk miliaresion för Basileios II och Konstantin VIII. Förvirrad inskrift. Foto: Kenneth Jonsson.

Fig. 11 Privat ägo. Penny präglad i Dublin omkring år 1000. Åtsidan: +SIHTRIC REX DYFLMN (Sigtrygg, konung av Dublin). Frånsidan: +AELRINE MO LVND (Aelrine, myntmästare i London (!). Foto: Kenneth Jonsson.

Fig. 12 Privat ägo. Penny präglad i Dublin ca 1035-60. Förvirrad inskrift. Foto: Kenneth Jonsson.

gamla, fått lida av detta krigiska och vilda folk.

Med tiden blev vikingarnas aktiviteter allt mera samordnade och organiserade. Fasta hamnar anlades och befästa läger byggdes. Det var också nu som de första städerna på ön grundades och då främst Dublin ett stycke från floden Liffey's mynning på ostkusten. Dublin blev säte för det nordiska kungadömet på Irland och det ständiga stridsäpplet mellan vikingarna och irerna. Dessa senare var dock splittrade på en mängd oftast sinsemellan oeniga eller stridande småriken, något som i hög grad jämnade vägen för inkräktarna. Vissa perioder behärskade och beskattade de nordiska Dublinkungarna också hela Irland. Sin höjdpunkt nådde det nordiska väldet under den norskättade Olav Sigtryggsson Kvaran ("sandalen") som regerade i Dublin från omkring 940 till 980. Under hans tid sägs det ha varit "en norsk konung i varje distrikt, en hövding i varje klan, en abbot över varje kyrka, en fogde i varje by och en krigare i varje hus". Landet var med andra ord besatt av nordiska soldater, tjänstemän och kontrollanter.

År 1014 var dock läget ett helt annat. I Dublin regerade Olav Kvarans son Sigtrygg Silkeskägg, som omkring tio år tidigare hade tvingats underkasta sig den iriske storkonungen Brian Boru. Denne hade lyckats med konststycket att ena irerna och erkänts som hela Irlands storkonung. Han regerade med stor klokhet och med en för tiden och irländska förhållanden ovanlig mildhet och tolerans. Under några år rädde ett relativt lugn, som emellertid bröts år

1012 när kungen av Leinster gjorde uppror. Nordmännen passade på att ansluta sig till upprorsmännen och snart var stridigheterna i full gång överallt igen.

I början av vintern 1013 hade Brian Boru tvingats avbryta en belägring av Dublin, men där förstod man att han skulle komma tillbaka så snart vintern var över. I Dublin förstod man också att förstärkningar behövdes, varför bud med begäran om hjälp sändes ut åt alla håll. Stort byte ställdes i utsikt, och mängder av vikingar strömmade samman till Dublin från Man, Wales och Skottland, från Normandie och Friesland, från Hebriderna och de övriga Atlantöarna. Ända från Skandinavien kom äre- och byteslystna vikingakrigare för att delta i den kommande striden. Konung Sigtrygg för själv iväg för att övertala den mäktige Orkneyjarlen Sigurd Digre att komma till undsättning. Med sitt fruktade "korporanér" betraktades Sigurd Digre närmast som oöverbinnerlig, så det var med stor tillfredsställelse som Sigtrygg kunde återvända hem med löfte om hjälp.

Det blev avtalat, att Sigurd jarl skulle komma till Dublin med hela sin här på påsksöndagen. I Njals saga berättas hur Sigtrygg kom till Orkneyöarna strax före jul 1013 och hur han var tvungen att satsa sin vackra moder Kormlad i potten för att kunna övertala jarlen. Samma segertröfé utlovades för övrigt något senare även till vikingahövdingen Broder, som låg med sin flotta väster om ön Man i Irländska sjön. Nu stupade båda de tilltänkta brudgummarna i striden på långfredagen. Så

problemet löste sig så att säga av sig självt.

Den sköna Kormlad skulle egentligen vara värd ett eget kapitel. I Njals saga beskrivs såväl hennes yttre som inre egenskaper på ett underfundigt sätt: *Hon var den skönaste av alla kvinnor och den yppersta i allt, som ej berodde på hennes egen vilja, men om henne säges, att i allt, varöver hon själv rådde, gjorde hon det ont var.*

Kormlad, som var irisk konungadotter, var först gift med Sigtrygg Silkeskäggs fader Olav Kvaran men gifte sedan om sig med vikingarnas värste motståndare Brian Boru. Denne tröttnade dock på henne och försköt henne, något som Kormlad aldrig förlät honom. *Och så förgrymd var hon mot Kung Brian efter deras skilsmässa, att hon gärna ville ha honom tagen av daga*, berättar Njals saga. Deras äktenskap var barnlöst. Motiveringen till skilsmässan är i Njals saga obetalbar: "...men de voro nu skilda, ty han var den ypperste av alla konungar.

År 1014 måste Kormlad ha varit omkring 50 år gammal. Även på vikingatiden kunde kvinnorna tydligen konsten att bevara sin ungdom och skönhet.

Dagarna före påsk 1014 närmar sig Brian Boru under plundringar Dublin med en armé på omkring 20.000 man. Där väntade vikingarnas och Leinsterkungens samlade styrkor. Slaget stod på långfredagen vid Clontarf strax norr om Dublin på näset mellan floderna Liffey och Tolka. I ryggen hade Dublinstyrkorna havsbukten, där förstärkningsstyrkornas skepp låg. Striden varade

hela dagen och torde ha varit en av de allra blodigaste under hela vikingatiden.

Den nationella iriska armén segrade till sist, men segern var mycket dyrköpt. Brian Boru själv stupade och med honom en son och en sonson samt en mängd underkonungar och klanhövdingar. Totalt miste omkring 4000 av hans krigare livet den dagen. Brian Boru var vid sin död drygt 70 år gammal. På den förlostande sidan beräknas mellan 6000 och 7000 man ha fått sätta livet till. För personer med starka nerver rekommenderas för övrigt skildringen av Clontarfslaget i Njals saga. Där sparas inte på effektfulla detaljer.

Sigtrygg Silkeskägg deltog själv i slaget vid Clontarf utan bevittnade det i trygghet inifrån den befästa staden. Eftersom irena inte orkade fullfölja sin seger med en stormning av Dublin så satt Sigtrygg kvar där som kung även i fortsättningen och ännu så sent som ett stycke in på 1030-talet regerade han i Dublin. Vikingarnas politiska initiativ på Irland var dock för all framtid förbi. Dublinrikets betydelse avtog successivt och i och med normandernas erövring av staden år 1170 kom så det definitiva slutet.

Liksom Olof Skötkonung i Sverige, Olav Tryggvason i Norge och Sven Tveskägg i Danmark påbörjade Sigtrygg Silkeskägg en nationell myntning på Irland omkring år 995. Precis som i de skandinaviska länderna var det Ethelred II:s Crux-pennies som var förebilden för de första mynten. När man i England år 997 bytte typ och gick över till Long cross-pennies dröjde det inte länge förrän man gjorde detsamma i Dublin (fig. 11). Överhuvudtaget var man i fortsättningen snabbt följsam på engelska mynttypsväxlingar. Även i Dublin blev mynten så småningom allt mera barbariserade med delvis eller oftast helt meningslösa inskrifter. Mynten minskade också successivt i vikt, och omkring 1035 vägde de i genomsnitt bara 0,9 g mot ursprungligen ca 1,5 g (fig. 12). Avslutningsvis kan nämnas, att man i svenska skattfynd hittills har påträffat drygt 500 irländska mynt slagna för vikingakungen Sigtrygg Silkeskägg i Dublin.

Källor och litteratur:

- I Andersson, *Sveriges historia*, fjärde upplagan. Stockholm 1953
H Arbman och M Stenberger, *Vikingar i västerled*. Stockholm 1935
K Bendixen, *Danmarks mønt*. Köpenhamn 1967

C Brunius, *Nordens fransmän*. Malmö 1982

J Brøndsted, *Vikingarna hemma och i hämad*. Solna 1962

R H M Dolley, *The Hiberno-Norse Coins in the British Museum*. London 1976

H Gilllingstam, artikel i *Svenskt biografiskt lexikon*, band 20 (Red. Erik Grill). Sthlm 1975

J Graham-Campbell / D Kidd, *The Vikings*. Norwich 1980

I Hammarberg / B Malmer / T Zachrisson, *Byzantine Coins found in Sweden. CNS Nova Series 2*. Stockholm 1989

A Henrikson, *Byzantinsk historia*. Stockholm 1975

R Kiernowski, Über einige Herrschaftszeichen auf Münzbildern des 10. und 11. Jahrhunderts i *Sigtuna Papers. CSN Nova Series 6*. Stockholm 1990

Kulturhistoriskt Lexikon för Nordisk Medeltid, andra upplagan. Viborg 1981

L O Lagerqvist, *Svenska mynt under vikingatid och medeltid*. Stockholm 1970

L O Lagerqvist, *Sverige och dess regenter under 1000 år*. Stockholm 1976

M G Larsson, *Rusernas rike*. Otta, Norge 1995

M G Larsson, *Svitjod. Resor till Sveriges ursprung*. Stockholm 1998

M G Larsson, *Väringar*. Trelleborg 1991

Magnusson, *Vikingarna i öst och väst*. Norge 1981

B Malmer, *The Anglo-Scandinavian Coinage c. 995-1005. CSN Nova Series 9*. Västervik 1997

B Malmer, *A Small Chain of Scandinavian Byzantine Imitations from the Early 11th Century A.D. i Florilegium Numismaticum*. Uppsala 1992

B Malmer, *Från Olof till Anund. Ur sigtunamyntningens historia i Myntningen i Sverige 995-1995. NM XL*. Stockholm 1995

B Malmer, *Mynt och människor*. Uddevalla 1968

B Malmer, *The Sigtuna Coinage c. 995-1005. CNS Nova Series 4*. Stockholm 1989

B Malmer / J Ros / S Tesch, *Kung Olofs mynthus i kvarteret Urmakaren, Sigtuna*. Stockholm 1991

J Midgaard, *Norges historie*. Oslo 1967

Nestorskrönikan (övers. A Norrback). Stockholm 1919

Njals saga (övers. Hjalmar Alving). Stockholm 1943

Nordisk Familjebok, andra upplagan. Stockholm 1904-1926

Oforna tiders kvinnor (Red. Lena Thålinberg). Helsingborg 1975

K R G Pendleson, *Vikingarna*. Hong Kong 1981

M Psellos, *Bysantinska porträtt* (övers. Sture Linnér). Stockholm 1984

J Rosén, *Svensk historia I*. Stockholm 1962

P Sherrard, *Byzantium*. Amsterdam 1976
Skara I. *Före 1700. Staden i stiftet* (Red. Arne Sträng m.fl.). Skara 1986

K Skaare, *Coins and Coinage in Viking-Age Norway*. Lund 1976

M P Sotnikova / I G Spasski, *Russian Coins of the X-XI Centuries A.D. Recent research and a corpus in commemoration of the millenary of the earliest Russian coinage. BAR International Series 136*. Oxford 1982

M Stenberger, *Det forntida Sverige*. Uppsala 1964

M Stenberger, *I vikingarnas spår*. Uddevalla 1967

S Sturluson, *Nordiska kungasagor 1 - 3*. Stockholm 1991 - 1993

Den svenska historien 1. Från stenålder till vikingatid (Red. Gunvor Grenholm). Stockholm 1977

R Wallace, *Rise of Russia*. Amsterdam 1975

I Wallensten, *Nordens historia i årtal*. Ystad 1995

D Whitelock (Red.), *English Historical Documents*, Volume I. London 1979

Vikingatidens ABC. Borås 1981

A Åberg, *Vår svenska historia*. Lund 1986

Kungl. Myntkabinettet

Slottsbacken 6

Vitterhetsakademiens
biblioteks
numismatiska
boksamling

Torsdagar kl. 13 - 16

Bibliotekarie Carina Bergman
tel. 08 - 5195 5323

Carl Magnus Mellgren – medaljgravör och skulptör

Av Ian Wiséhn

Landsarkivet i Göteborg förvarar en bok med följande titel: *Marstrand. Kyrkobok 1770-1811*. På sidan 385 finns under rubriken "Vigde" följande upplysning: "1796 1/11 Bokhåll. Herr Johan Mellgren 23 år och Jungfr. Maria Christ. Söderberg 20 år. På sidan 227 har vi kommit tio år framåt i tiden. Under rubriken "Födde" står följande: "1806 3/2 Carl Magnus. Föräldrar: bokhållaren Joh. Mellgren och h.h. Mar. Christ. 30 år". Så började konstnären Carl Magnus Mellgrens liv.

Carl Magnus började skolan i Marstrand. Tanken fanns att han efter slutförd skolgång skulle studera till präst. Men nu blev det inte så. Fadern Johan Mellgren avled nämligen och efterlämnade hustru och sju barn. Carl Magnus Mellgren, som var äldst, tvingades ändra sina framtidsplaner. Han begav sig iväg till Stockholm där han började studera vid Konstakademien. Mellgren lyckades även få en anställning vid Kongl. Myntet. Vid början av 1830-talet gick han i lära hos mynt- och medaljgravören Ludvig Persson Lundgren.

Snart var det dags för Mellgren att själv pröva på konsten att gravera medaljer. Hans första medalj var över Christoffer Polhem 1831 (Hy I, 183:7), men den var en kopia efter Fehrman. Samma år graverade han också en medalj över Sven Rinman (Hy I, 310:3). Den här gången var han beroende av Frumeries förlaga. Till Gustav Adolfs-jubileet 1832 fick Mellgren en beställning. Åtsidans porträtt över kungen är knappast lyckat, men framsidans kvinnofigurer uppvisar större ledighet. När Mellgren så skulle göra en medalj över Carl Michael Bellman 1833 bygger han porträttet på en medaljong som den store Sergel utfört. Tydligen var Mellgren inte ännu mogen att stå på egna ben. Detta hindrade honom dock inte från att utge en serie minnesmedaljer över svenska vetenskapsmän, skaldar och konstnärer. Med tanke på Mellgrens framtida bösättning var det kanske bra att det också fanns med en rad personer med finländsk anknytning, bl.a. Frans Michael Franzén, Gustaf Philip Creutz och Bernhard Henrik Crusell.

Det var inte så märkligt att Mellgren planerade en hel serie medaljer. Det hade ju många tidigare medaljgravörer också gjort (i Sverige tex

Mytologiska reliefbilder till universitetsbibliotekets fasad i Helsingfors. Konstnären var Carl Magnus Mellgren. Foto: C. Grünberg.

Karlsteen, Hedlinger och Enhörning). Om konstnären inledde projektet med att först gå ut till allmänheten med en önskan om subskription och om denna då inkom med bindande löften om köp kunde det tom bli ekonomiskt möjligt. Kunderna förband sig att köpa alla de medaljer som skulle ingå i serien. För att nå detta resultat gick därför Carl Magnus Mellgren till *Aftonbladet* med en annons som infördes 3 april 1834:

"Ibland de vackraste konstnärsköpet, som på många år i vårt land hvarit föremål för den enskilda spekulationen, är den samling medaljer öfver utmärkte Svenske män, som den unge, berömde medaljören

Hr Mellgren utarbetat och nyligen anmält till subskription. Den fria fosterländska hyllning konsten sålunda lemnar åt det sköna och utmärkte inom vetenskapens och vitterhetens område, skall säkert vinna ett så mycket större deltagande som priset blifver billigt och utförandet, så vidt man kan döma af den första redan utkomna medaljen, redan vittnar om en stor utbildning i detta svåra yrke. Denna första medalj är egnad åt Tegnér. Den föreställer på ena sidan hans väl träffade bröstbild, och på den andra Clio, sittande under en ek och tecknande på sin tafvel: Frithiof, med öfverskrift *Vetat mori*. De nästföljande blifva: Berzelius, Wallin, Franzén, Thorild m.fl., tillsammans 12 uti den första samlingen. Medaljerne äro så stora att de af silfver innehålla 3 lod, samt kosta 10 R:dr Rglds; af brons åter endast 2 R:dr Rglds för subscribers".

1.

2.

Enligt annonsen i Aftonbladet skulle serien omfatta tolv medaljer, men endast nio utkom. Så t ex utkom inte en planerad medalj över Thorild.

Mellgren arbetade med serien åren 1833-1837. Mitt i projektet kom ett trevligt avbrott. År 1835 gifte han sig nämligen med den 22-åriga Nathalia Hjort från Gävle. I maj 1837 inlämnade Mellgren en vaxmodell till Konstakademiens kanslermedalj över kronprins Oscar. Denna antogs emellertid inte. Kanske arbetade han också med andra förslag under den här tiden, men om detta är litet känt.

För Carl Magnus Mellgren blev 1838 ett viktigt år. Han flyttade då, med hustru och två barn, över till Finland och slog sig ned i Helsingfors. Flytten österut hade säkerligen ekonomiska orsaker. Kanske hade finländska myndigheter lockat honom med beställningar. Säkert räknade han med bättre framtidsutsikter än som var möjliga i Sverige. Snart efter sin ankomst till Helsingfors fick han flera uppdrag.

Mellgren räknades snart som Finlands kanske skickligaste gravör. Sin verksamhet skötte han i det s.k. Baranoffska huset vid Senatstorget (nuv. Alexandergatan 24). Senare köpte han fastigheten i hörnet av Trädgårds- och Berggatorna, dit han flyttade 1876. I Helsingfors upphörde arbetet med medaljer. Det fanns nämligen inga möjligheter att prägla medaljer i Finland före 1860-talet. Uppenbarligen fanns det andra uppdrag att tillgå som t ex namnskyltar och sigill. Mellgren utförde många sigill. Här nämns endast ett som han utförde gratis 1846, nämligen till den nygrundade Finska konstföreningen.

Carl Magnus Mellgren arbetade även som skulptör. Han gjorde t ex mytologiska reliefbilder till universitetsbibliotekets fasad. Det kan även nämnas att Mellgren gjort ytterligare en relief till samma bibliotek, men den kom aldrig till användning. I stället inköptes reliefen av en rik Tammerforsare och skänktes därefter till Tammerfors gamla kyrka.

En annan viktig beställning till Mellgren var framställandet av en ny

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

typ av tullstämplar. Finlands tidigare tullstämplar hade kommit från Ryssland och hade text enbart på ryska. De nya stämplarna skulle ha svensk text. Under nästan ett halvt sekel skulle därefter Mellgren tillverka tullstämplar. Delvis bestod arbetet endast i att ändra året och ett par tecken på gamla mässingstämplar. Dessa tecken i stämpeln periferi kan anses som sekreta kontrolltecken, då de ändrades från år till år. Under 47 års tid handlade Mellgren därefter tillverkningen av tullstämplar.

Carl Magnus Mellgren försökte sälja sina sigill och "stanzar" i Sverige, men med dåligt resultat. År 1851 skickade han till försäljning i Stockholm närmare 5000 sk pitschaft med graverade bokstäver av mässing. Han tvingades emellertid 1856 ta tillbaka det mesta som då fortfarande var osålt. För dessa returerade "sigillstanzar" beviljades tullfrihet.

De som är intresserade av finländsk filateli känner också till Mellgrens namn genom att han utförde stansen för 1845 års frankokuvrt. Dessa kuvert utkom den 1 januari 1845 i två valörer, 10 kopek med svart och 20 kopek med rosa valörstämpel; den sistnämnda valören fören av de stora sällsyntheterna bland världens helsaker. Han gjorde även de tre stansarna för de stämplade kuverten av 1850-års typ. Mellgrens arbete låg även till grund för frimärkena (ovalmärkena) med sitt enkla utförande i nyklassisk stil. En stor del av de poststämplar, som användes i mitten av 1800-talet, var tillverkade av honom. Detta är även fallet med ankomststämplarna, som togs i bruk 1858.

I Uppsala universitetsbibliotek finns en intressant uppgift om Mellgren (Westins saml. 543 B - 120):

SELINS MYNTHANDEL AB

Mynt sedlar medaljer
ordnar nälmärken

Öppettider
Vardagar 10.00 - 18.00
Lördagar 10.00 - 14.00
Regeringsgatan 6
111 53 Stockholm
Tel. 08-411 50 81
Fax. 08-411 52 23

SNF:s auktion 139

den 27 november 1999

Tid:	16.30
Plats:	Kungliga Myntkabinettet, Slottsbacken 6, Stockholm
Visning:	27 november kl 9-15 Visningen sker i Lovisa Ulrikas bibliotek Slottsbacken 6, Stockholm

Frånvarande medlemmars uppdrag för inrop vid auktionen mottages av auktionsförättare Anders Nordin, c/o Röing, Blekingegatan 15 G, 118 56 Stockholm. Anbud skall vara auktionsförättaren tillhanda senast den 22 november 1999. Eventuella korrigeringar efter listans tryckning kommer att finnas tillgängliga på Svenska Numismatiska Föreningens internetsida samt i auktionslokalen under auktionsdagen. Uppnådda priser publiceras snarast på föreningens internetsida, samt i nästkommande auktionsnummer av Svensk Numismatisk Tidskrift. Objekt i katalogen märkta med ss härrör från Sven Svenssons samling. Uppgifterna i katalogen har utarbetats av Anders Nordin, Göran Wahlqvist och Jan-Olof Björk. Foto: KMK.

Svenska Numismatiska Föreningens internetadress

[Http://www.users.wineasy.se/snf/](http://www.users.wineasy.se/snf/).

Litteraturhänvisningar:

Ant	Appelgren, T.G. & Tudeer L.O.H.: Förteckning öfver Antellska myntsamlingen i Helsingfors svenska mynt. Helsingfors 1906-1936.
App	Appelgren, T.G.: Gustav Vasas mynt. Stockholm 1933.
Bon	Holmberg, B.: Beskrivning öfver (Isidor) Adolf Bonniers samling Carl XI:s mynt. Stockholm 1931.
Cav	Appelgren, T.G.: Gustav Cavallis efterlämnade samling af svenska kopparmynt (N.F. Bobergs auktionskatalog 5-9, Stockholm 1927).
HH	Hallborg, O & Hartman, R.: Utkast till beskrifning öfver Gustav II Adolfs och Christinas kopparmynt (NM VIII, Stockholm 1883).
Hild	Hildebrand, B.E.: Sveriges och svenska konungahusets minnesmynt, praktmynt och belöningsmedaljer, del I-II. Stockholm 1874-75.
LI	Lindgren, T.: Sveriges mynt 1719-1776. Stockholm 1953.
LL	Lagerqvist, L.O.: Svenska mynt under vikingatid och medeltid samt gotländska mynt. Stockholm 1970.
NM	Numismatisk Meddelanden.
Platbarzdis	Platbarzdis, A.: Sveriges sedlar, del I-III. Lund 1961-63
Sear	Sear, D.R.: Byzantine coins and their values. London 1987.
SM	Ahlström, B, Almer, Y och Hemmingsson, B.: Sveriges Mynt 1521 - 1977, Stockholm 1977.
Stj	Stiernstedt A W.: Beskrifning öfver svenska kopparmynt och polletter. I och II. Stockholm 1871-72.
Wallén	Wallén, L.: Sveriges sedlar I-II. Stockholm 1984.

Knut Eriksson 1167-1196.

1 *	SIGTUNA. Penning.:
Degenererad framvänd kungabild. LL I:7c. 0,34 g.
Ex. Ahlströms mynthandel 1990. (1.850:-). | 1+ |
|-----|---|----|

1

2

5

Valdemar Birgersson 1250-1275.

2 * ss	LÖDÖSE. Penning.:
Krönt högervänt lejonhuvud inom slät ring. LL XVIIIB:4b, SS 50. 0,16 g.	1+
3	LÖDÖSE. Penning.:
Krönt vänstervänt lejon inom slät ring. LL XVII:5a. 0,14 g.
Kantsprickor, kantförlust.
Ex. J. Pedersen Myntkatalog 1982, nr 4. (600:-).	(1+)
4	LÖDÖSE. Penning.:
Krönt vänstervänt lejon med tunga inom slät ring. LL XVII:6b. 0,22 g.
Ex. Ahlström auktion 37, nr 142. (605:-).	1+
5 * ss	LÖDÖSE. Penning.:
Krönt vänstervänt lejonhuvud inom slät ring. LL XVIIIB:7, SS 74. 0,13 g.	1+/01

6

7

8

Magnus Ladulås 1275-1290.

6 * ss	SVEALAND (UPPSALA?). Penning.:
M inom slät ring, en kula på vardera sidan och en under bokstaven.
LL X:3c, SS 174. 0,28 g.	1+
7 * ss	GÖTALAND (SKARA?). Penning.:
Uncialt M inom slät ring. Sprickor. LL XVIIIIC:1a var, SS 137. 0,14 g.	(1/1+)
8 * ss	GÖTALAND (SKENNINGE?). Penning.:
M inom slät ring, en punkt ovanför bokstaven.
LL XVIIIIC:4b, SS 150. 0,13 g.	1+

Magnus Eriksson 1319-1363.

9 ss	OKÄND MYNTORT. Penning 1319-1340.:
Folkungalejon)(Perspektivistiskt sedd krona.
LL XXVI:1a, SS 231. 0,53 g. Obetydlig ärg men silvrigt exemplar. | 1 |
|------|--|---|

10

13

- 10 * ss OKÄND MYNTORT. Penning, 1319 - 1340.: (1)
Folkungalejon)(Krona sedd rakt från sidan. En punkt under kronan.
LL XXVI:4, SS 221. 0,40 g. Korroderad.
Typen med krona sedd rakt från sidan är sällsynt. R.
- 11 ss OKÄND MYNTORT. Penning 1340-1354.: 1/1+
Folkungalejon)(Tre kronor i vars mitt bokstaven A. LL XXVII:1, SS 235. 0,46 g.
- 12 ss OKÄND MYNTORT. Penning 1340-1354.: 1/1+
Folkungalejon)(Tre kronor i vars mitt bokstaven B.LL XXVII:2, SS 238. 0,32 g.
- 13 * ss OKÄND MYNTORT. Penning 1340-1354.: 1
Folkungalejon)(Tre kronor i vars mitt bokstaven E.
LL XXVII:3, SS 244. 0,35 g. Svag ärg. Penningar med bokstaven E
är sällsynta. R.

14

15

- 14 *ss OKÄND MYNTORT. Penning 1340-1354.: (1)
Folkungalejon)(Tre kronor i vars mitt bokstaven H.
LL XXVII:4, SS 247. 0,41 g.
Svaga repor. Penningar med bokstaven H är sällsynta. R.
- 15 *ss OKÄND MYNTORT. Penning 1340-1354.: 1?/1
Folkungalejon)(Tre kronor i vars mitt bokstaven M.
LL XXVII:6b, SS 255. 0,28 g. Penningar med uncialt M är ovanliga.
- 16 OKÄND MYNTORT. Penning.: 1
Vänstervänt folkungalejon)(S mellan tre kronor. LLXXVII:9a. 0,29 g.
Ex. Mynthuset lagerlista 5, nr 200. (200:-).
- 17 OKÄND MYNTORT. Penning.: 1/1+
Högervänt folkungalejon)(Otydlig bokstav, möjligen ett uncialt E,
mellan tre kronor. LL XXVII:16?. 0,40 g.
Ex. SNF auktion 21 april 1983, nr 135. (325:-)
- 18 OKÄND MYNTORT. Penning.: (1)
Högervänt folkungalejon)(Kors mellan tre kronor. LL XXVII:17. 0,29 g.
Liten kantförlust. Alla penningar i denna grupp med högervänt lejon är ovanliga.
Ex. Mynthuset lagerlista 5, nr 203 (250:-).

19

20

21

- 19 * ss KALMAR. Penning 1354-1360.:
Uncial E inom strålring. LL XXVIII:1a, SS 163. 0,38 g. Bläckskrift. (1)
- 20 * ss SÖDERKÖPING. Penning 1354-1360.:
Bokstaven S inom strålring. LL XXVIII:3a, SS 201. 0,46 g. 1/1+
- 21 * LÖDÖSE. Penning ca. 1360.:
Bokstaven L inom slät ring. LL XXX:3. 0,36 g. R. 1?/1

22

24

Albrekt av Mecklenburg 1364-1389.

- 22 * VÄSTERÅS. Penning.:
Krönt A inom slät ring. Malmer KrAÄb. LL XXXIII:1a. 0,32 g.
Ex. Ahlström auktion 34, nr 50. (357:-). 1/1+
- 23 ss SÖDERKÖPING. Penning.:
Krönt S inom slät ring.
LL XXXIII:2a, Malmer KrSÄa, SS 327. 0,29 g. Dubbelpräglad.
Ex. Hirsch auktion 2 1970 nr 104. Återropad för 160:- 1/1+
- 24 * ss SÖDERKÖPING. Penning.:
Krönt S inom slät ring, ring till vänster om bokstaven.
LL XXXIII:2b, Malmer KrS Äb, SS 343. 0,35 g. Obetydlig spricka. (1+)

Erik av Pommern 1396-1439.

- 25 VÄSTERÅS. Penning.:
Krönt A mellan två rosor inom slät ring. Malmer KrAYIIa. LL XXXIII:1d. 0,18 g.
Daterad av Brita Malmer till ca 1430-70-talen. Kantförluster.
Ex. Ahlström auktion 39, nr 145. (286:-). (1)

Kristoffer av Bayern 1441-1448.

- 26 STOCKHOLM. Örtug.:
LL 2c. 1,07 g.
Ex. Ahlström auktion 31, nr 116. (605:-). 1

27

28

Karl Knutsson 1448-1457.

- 27 * STOCKHOLM. Örtug.: 1/1+
 LL 1b. 0,90 g.
 Ex. Ulf Nordlinds Mynthandel lagerkatalog 13, nr 16. (950:-).

Kristian I 1457-1461.

- 28 * STOCKHOLM. Örtug.: (1+)
 LL 3. 1,10 g. Dubbelpräglad.
 Ex. Mynthuset auktion 8, nr 5. (1496:-).

Sten Sture d ä 1470-1497, 1501- 1503.

- 29 STOCKHOLM. Penning.: (1+/01)
 Krönt huvud inom slät ring. Malmer KrHYIIIe. LL XXXII:6c. 0,21 g.
 Svart patina, kantförlust.
 Ex. Ahlström auktion 40, nr 561. (308:-).

30

Sten Sture d.y 1512-1520.

- 30 * STOCKHOLM. 1/2 Örtug.: (1?/2)
 LL 6b. 0,44 g. RR. Mycket rar.
 Sprickor, limmad, stor kantförlust.
 Kända privatägda ex. förtecknas i Myntgalleriet lagerkatalog 9, nr 23.

Gotland.

- 31 VISBY. Örtug (Gote). ca 1420-1450.: 1
 LL XXXV:4. 0,91 g.
- 32 VISBY. Penning 1440-talet.: 1?/1
 W inom pärlring. Punkt över bokstaven. LL XXXIV:2b. 0,12 g.
 Något ärg.

33

34

35

Gustav Vasa 1521-1560.

33 *ss	STOCKHOLM. Örtug 1534.:
App 303 typ 41B, SM 72a, SS 951. 1,73 g. Liten repa på fransidan.	(1+)
34 * ss	STOCKHOLM. Fyrk u år (=1524-1527).:
App 337 typ 44, SM 57, SS 966. 0,95 g.	1
35 *ss	STOCKHOLM. Fyrk 1529.:
App 398 typ 53, SM 86, SS 990. 1,02 g.	1

36

36 *	STOCKHOLM. Daler 1559.:
App 1003, SM 105. 29,01 g.
Ex. Ekström. Ahlström auktion 8 nr 37. (28.000:-).
Ex. Berghman 1948. (247.50). | 01 |
|------|---|----|

37

37 *ss	STOCKHOLM. 1/2 mark 1559.:
App 1072, SM 131, SS 1170. 5,24 g. Pluggat hål. | (12/1) |
|--------|---|--------|

38 ss

STOCKHOLM. 4 penningar 1560.:

App 1098var, SM 141b, SS 1179. 0,83 g. Lätt korroderad.
Med GOI i frånsidans inskrift.

(1/1+)

39

39 *ss

VÄSTERÅS. Mark 1540.:

App 543, SM 146, SS 1044. 11,63 g.

Slagen med föregående års stamp 1540/39, mycket sällsynt variant.
Appelgren antecknar endast Svenssons exemplar som känt.

1+

40

Erik XIV 1560-1568.

40 *ss

STOCKHOLM. Daler 1567.:

Ant 512, JH -, SM 10, SS 1203. 28,86 g. Svagt präglat porträtt, varit rengjord.

(1/1+)

41

41 *ss

STOCKHOLM. 16 öre kl 1562.:

Ant 569, SM 43a, SS 1252. 23,04 g. Korroderad.
Den sällsyntare varianten med kors under valören.

(1/1+)

- 42 *ss REVAL. Ferding 1566.:
Ant 603var, SB 15, SS 5993. 3,06 g. Svagt präglat.
SVE CC

1+

44

46

Johan III 1568-1592.

- 43 ss STOCKHOLM. ½ öre 1569.:
Lev 499, SM 77, SS 1387. 1,44 g.
- 44 *ss STOCKHOLM. ½ öre 1576.:
Lev 531 men utan : efter åtsidans omskr, SM 84, SS 1410. 1,31 g.
- 45 ss STOCKHOLM. ½ öre 1576.:
Lev 535½ men en punkt på vardera sidan av I - R, SM 84, SS 1416. 1,38 g.
Den sällsynta varianten utan kors över fransidans krona.
- 46 *ss STOCKHOLM. ½ öre 1580.:
Lev 561, SM 89, SS 1433. 1,33 g.

1

1/1+

1

1/1+

47

49

- 47 *ss STOCKHOLM. ½ öre 1581.:
Lev 581, SM 90, SS 1449. 1,35 g.
- 48 ss STOCKHOLM. ½ öre 1590.:
Lev 635, SM 99, SS 1483. 1,08 g. Bucklig.
- 49 *ss STOCKHOLM. Fyrk 1582.:
Lev 667 men åts D-G-SVEC-REX, SM 110, SS 1507. 0,96 g.
Sällsynt årtal och ett ovanligt vackert exemplar.
- 50 ss STOCKHOLM. Fyrk 1590.:
Lev 694, SM 117, SS 1529. 1,11 g.

1/1+

(1?)

1+/01

1/1+

51

Sigismund 1592-1599.

- 51 * STOCKHOLM. Riksdaler 1595.:
Ant 248, SM 2. 28,54 g. Obetydliga repor.
Ex. Ekström. Ahlström auktion 12 nr 43. (60.000:-).
Ex. Berghman 1950. (400:-).

(1+)

52

53

Karl, Hertig av Södermanland 1560-1604

- 52 *ss STOCKHOLM OCH GRIPSHOLM. Mark 1598.:
Ant 302, jfr SM 16b, SS 1639. 5,48 g. Kantskada, dubbelpräglad.

(1/1+)

Karl IX 1604-1611.

- 53 *ss STOCKHOLM. Mark 1611.:
Ant 404var, SM 57, SS 1726. 5,08 g. Ett trevligt exemplar med vacker patina.
Med CAROLVS och med SVEC. Överpräglad på årtalet 1610.

1+

54

55

- 54 *ss STOCKHOLM. Öre 1609.:
Ant 420var, SM 68, SS 1742. 1,58 g.
Med I:ÖRE.

1+/01

- 55 *ss GÖTEBORG. Öre 1609.:
Ant 439(429, SM 80, SS 1769. 1,58 g. Korroderad.

(12/1)

56

Johan, hertig av Östergötland 1606-1618.

- 56 * SÖDERKÖPING. Riksdaler 1617.:
Med stor porträttbild. Ant 442, SM 5 (Detta ex. !). 31,24 g.
Om hertig Johans myntning, se Björn Helmfrids artikel i NNÅ 1963 s 113ff.
Ex. Ekström. Ahlström auktion 12 nr 57. (49.000:-).
Ex. Vogel 1926 nr 105. (260:-).
Ex. Oldenburg 1898. (205:-).

1+

57

Gustav II Adolf 1611-1632.

- 57 * ss STOCKHOLM. 4 mark 1613.:
Ant 514var, SM 44, SS 1826. 19,49 g.
Kors i form av punkter efter året, i titeln HAER med hake efter.
Varit utställd i den permanenta utställningen i KMK:s tidigare lokaler.
- 58 ss STOCKHOLM. Öre 1621.:
Ant 562, SM 74, SS 1923. 1,46 g. Svagt präglad.

1/1+

1/1+

59

59 *	SÄTER. 1 öre 1627.: SM 131, HH 26. Valör i nedre pilvinkeln, korroderad och oljad. 27,23 g.	(1/1+)
60	SÄTER. 1 öre 1627.: SM 131, HH 26. Valör i nedre pilvinkeln, kantspricka, korroderad och oljad. 25,42 g.	(1/1+)
61	SÄTER. 1 öre 1627.: SM 132, HH 30. Kantex, kantsprickor, korroderad och oljad. 26,93 g.	(1)
62	SÄTER. 1 öre 1627.: SM 132, HH 30. Kantspricka, korroderad. 28,12 g.	(1?/1)
63	SÄTER. 1 öre 1627.: SM 132, HH 30. Klumpar, korroderad och oljad. 28,48 g.	(1)
64	SÄTER. 1 öre 1627.: SM 132, HH 30. Korroderad och oljad. 25,81 g.	(1)
65	SÄTER. 1 öre 1627.: SM 132, HH 30. Obet. klump, korroderad och oljad. 24,95 g.	(1)
66	SÄTER. 1 öre 1627.: SM 132, HH 30. Åts snedpräglad, korroderad. 24,99 g.	(1)
67	SÄTER. 1 öre 1627.: SM 132, HH 30e. Kantex, korroderad. 25,92 g.	(1)
68	SÄTER. 1 öre 1628.: SM 133, HH 37. Kantex, plantsfel, korroderad. 27,95 g.	(1)
69	SÄTER. 1 öre (1628).: SM 133, HH 37. Plantsfel, korroderad och oljad. 23,84 g.	(1?/1)
70	SÄTER. 1 öre 1628.: SM 133, HH 37. Plantsfel, korroderad och oljad. 29,32 g.	(1)
71	SÄTER. 1 öre 1628.: SM 133, HH 37. Åts snedpräglad, korroderad och oljad. 27,16 g.	(1)
72	SÄTER. 1 öre 1628.: SM 133, HH 38. Korroderad och oljad. 28,02 g.	(1)
73	SÄTER. 1 öre 1628.: SM 133, HH 38. Korroderad och oljad. 29,36 g.	(1)

74

- 74 * SÄTER. 1 öre 1628.: (1/1+)
SM 134a, HH -. Ytterst sällsynt variant, små plantsfel, korroderad. 25,35 g.
- 75 SÄTER. 1 öre 1628.: (1)
SM 134a, HH 39. Klumpar på fränsidan, korroderad och oljad. 28,37 g.
- 76 SÄTER. 1 öre 1628.: (1)
SM 134a, HH 39. Korroderad. 27,85 g.
- 77 SÄTER. 1 öre 1628.: (1)
SM 134a, HH 39. Korroderad och oljad. 28,08 g.
- 78 SÄTER. 1 öre 1628.: (1/1+)
SM 134a, HH 39. Korroderad och oljad. 26,31 g.
- 79 SÄTER. 1 öre 1628.: (1)
SM 134a, HH 39. Korroderad och oljad. 28,04 g.
- 80 SÄTER. 1 öre 1628.: (1/1+)
SM 134a, HH 39. Motvända sidor, korroderad och oljad. 28,13 g.
- 81 SÄTER. 1 öre 1628.: (1+)
SM 134a, HH 39. Små klumpar åtsidan, korroderad. 29,91 g.
- 82 SÄTER. 1 öre 1628.: (1)
SM 134a, HH 41. Korroderad. 26,79 g.
- 83 SÄTER. 1 öre 1628.: (1)
SM 134a, HH 41. Korroderad och oljad. 26,30 g.
- 84 SÄTER. 1 öre 1628.: (1)
SM 134a, HH 41. Korroderad. 28,07 g.
- 85 SÄTER. 1 öre 1628.: (1/1+)
SM 134a, HH 41. Lätt korroderad och oljad. 29,02 g.
- 86 SÄTER. 1 öre 1628.: (1)
SM 134a, HH 41. Snedpräglad, korroderad och oljad. 26,61 g.

87

- 87 * SÄTER. 1 öre 1629.: (1)
SM 135, HH -. Sällsynt variant, motvända sidor, kantex, korroderad och oljad. 22,63 g.

- 88 SÄTER. 1 öre 1629.: (2)(1+)
SM 135, HH ?. Präglad med utsliten fränsidevals, korroderad. 27,16 g.
- 89 SÄTER. 1 öre 1629.: (1)
SM 135, HH 58. Motvända sidor, korroderad. 25,48 g.
- 90 SÄTER. 1 öre 1629.: (1+)
SM 135, HH 64. Obet klump, korroderad. 29,60 g.
- 91 SÄTER. 1 öre 1629.: (1/1+)
SM 135, HH 66. Kantex, korroderad och oljad. 25,27 g.
- 92 SÄTER. 1 öre 1629.: (1)
SM 135, HH 66. Korroderad och oljad. 28,84 g.

- 93 * SÄTER. 1 öre 1629.: (1/1+)
SM 135, HH 78. Mycket sällsynt variant, åts snedpräglad, korroderad. 27,80 g.
- 94 SÄTER. 1 öre 1629.: (1?/1)
SM 135, HH 81. Kantex, svagt utpräglad, korroderad och oljad. 28,33 g.
- 95 SÄTER. 1 öre 1629.: (1/1+)
SM 135, HH 81. Motvända sidor, korroderad och oljad. 31,94 g.
- 96 SÄTER. 1 öre 1629.: (1/1+)
SM 136, HH 85 ?. Kantex, snedpräglad, korroderad och oljad. 23,33 g.
- 97 SÄTER. 1 öre 1629.: (1+)
SM 136, HH 85. Åts något svagt präglad, korroderad och oljad. 28,36 g.

- 98 * SÄTER. 1 öre 1629.: (1+)
SM 136, HH 86. Sällsynt variant, sliten åtsidevals, oljad. 26,98 g.
- 99 SÄTER. 1 öre 1629.: (1)
SM 137, HH -. Krona 15, korroderad. 30,21 g.
- 100 SÄTER. 1 öre 1629.: (1/1+)
SM 137, HH -. Krona 15, åts snedpräglad, korroderad. 30,85 g.
- 101 SÄTER. 1 öre 1629.: (1)
SM 137, HH -. Krona 15, kantex, korroderad. 26,96 g.
- 102 SÄTER. 1 öre 1629.: (1?/1)
SM 137, HH 88. Motvända sidor, svagt utpräglad, korroderad och oljad. 29,04 g.

103

103 *	SÄTER. 1 öre 1629.:
SM 137, HH 88. Sällsynt variant, kantex, korr och oljad. 24,60 g.	(1/1+)
104	SÄTER. 1 öre 1629.:
SM 137, HH 89. Motvända sidor, snedpräglad, korroderad. 23,78	(1+)
105	SÄTER. 1 öre 1629.:
SM 137, HH 96. Klumpar, åts snedpräglad, korroderad och oljad. 26,54 g.	(1/1+)
106	SÄTER. 1 öre 1630.:
SM 138, HH (115). Mycket sällsynt variant, korroderad och oljad. 28,87 g.	(1/1+)
107	SÄTER. 1 öre 1630.:
SM 138, HH ?. Motvända sidor, kantex, pl.fel, korroderad och oljad. 28,72 g.	(1?/1)

108

108 *	SÄTER. 1 öre 1630.:
SM 138, HH ?. Mycket sällsynt fränsidekrona, kantex, korroderad. 28,00 g.	(1?/1)
109	SÄTER. 1 öre 1630.:
SM 138, HH 106 ?. Små klumpar, korroderad. 25,37 g.	(1)
110	SÄTER. 1 öre 1630.:
SM 138, HH 106. Kantex, korroderad. 25,40 g.	(1/1+)
111	SÄTER. 1 öre 1630.:
SM 138, HH 106. Kantspr, plantsfel, korroderad och oljad. 27,29 g.	(1)
112	SÄTER. 1 öre 1630.:
SM 138, HH 109. Motvända sidor, små pl.fel, korroderad och oljad. 28,02 g.	(1/1+)
113	SÄTER. 1 öre (1630):
SM 138, HH 109. Små klumpar, korroderad och oljad. 27,28 g.	(1/1+)
114	SÄTER. 1 öre 1630.:
SM 138, HH 114. Kantex, korroderad. 27,69 g.	(1/1+)
115	SÄTER. 1 öre 1630.:
SM 138, HH 114. Korroderad och oljad. 29,49 g.	(1/1+)
116	SÄTER. 1 öre 1630.:
SM 138, HH 114. Motvända sidor, svagt utpr, korroderad och oljad. 25,62 g.	(1/1+)
117	SÄTER. 1 öre 1630.:
SM 138, HH 114. Snedpräglad, korroderad och oljad. 21,97 g.	(1)

118	SÄTER. 1 öre 1631.:
SM 139, HH ?. Klumpar, svagt korroderad och oljad. 24,48 g.	(1)
119	SÄTER. 1 öre 1631.:
SM 139, HH 127. Liten kantspr, små plantsfel, korroderad och oljad. 26,96 g.	(1/1+)
120	NYKÖPING. 1 öre 1627.:
SM 149c, HH 163. Korroderad och oljad. 29,29 g.	(1?/1)
121	NYKÖPING. 1 öre 1627.:
SM 149c, HH 163. Korroderad. 25,17 g.	(1)
122	NYKÖPING. 1 öre 1627.:
SM 149c, HH 163. Åts snedpräglad, korroderad och oljad. 26,40 g.	(1/1+)
123	NYKÖPING. 1 öre 1627.:
SM 149c, HH jf 163. Frs krona utan kronring, kantspr, korroderad och oljad. 26,86 g.	(1?/1)
124	NYKÖPING. 1 öre 1627.:
SM 149c, HH jf 163. Frs krona utan kronring, korroderad och oljad. 27,36 g.	(1)
125	NYKÖPING. 1 öre 1628.:
SM 152a, HH 174. Korroderad och oljad. 23,96 g.	(1/1+)
126	NYKÖPING. 1 öre 1628.:
SM 152a, HH 174. Stukad kant, korroderad och oljad. 25,58 g.	(1/1+)
127	NYKÖPING. 1 öre 1628.:
SM 152a, HH 174. Åts snedpräglad, korroderad och oljad. 26,11 g.	(1)
128	NYKÖPING. 1 öre (1628).:
SM 152a, HH 175 ?. Pl.fel, snedpräglad, korroderad och oljad. 23,97 g.	(1?)

129

129 *	NYKÖPING. 1 öre 1628.:
SM 152a, HH 175. Lätt korroderad. 29,00 g. | (1+) |
|-------|--|------|

130

130 *	NYKÖPING. 1 öre 1628.:
SM 152a, HH 175. Motvända sidor, korr. och oljad. 29,40 g. | (1/1+) |
|-------|--|--------|

- 131 NYKÖPING. 1 öre 1628.: (1)
SM 152a, HH 175. Valsklumpar, korroderad och oljad. 24,10 g.
- 132 NYKÖPING. 1 öre 1628.: (1/1+)
SM 152a, HH 175. Åts snedpräglad, delvis korroderad. 27,53 g.
- 133 NYKÖPING. 1 öre 1629.: (1)
SM 153b, HH 187. Delvis svagt utpräglad, korroderad och oljad. 27,15 g.
- 134 NYKÖPING. 1 öre 1629.: (1/1+)
SM 153b, HH 187. Kantex, korroderad och oljad. 28,74 g.
- 135 NYKÖPING. 1 öre 1629.: (1?/1)
SM 153b, HH 187. Lång plantsspricka, korroderad. 24,52 g.
- 136 NYKÖPING. 1 öre 1629.: (1)
SM 153b, HH 187. Plantsfel i kanten, korroderad och oljad. 25,71 g.

137

- 137 * NYKÖPING. 1 öre 1629.: (1/1+)
SM 153b, HH jf 189. Nio stenar i åtsidans krona, snedpräglad, korroderad. 23,80 g.

138

- 138 * NYKÖPING. ½ öre 1627.: (1/1+)
SM 154, HH 170. Sällsynt mynttyp, korroderad ändå vacker. 11,98 g.

139

Kristina 1632-1654.

- 139 *ss STOCKHOLM. ½ riksdaler 1646.: 1+
SM 31b, SS 2290. 14,43 g. Svagt präglad, vacker patina.

140

142

140	*ss	STOCKHOLM. Öre 1633.:
SM 80a, SS 2384. 1,05 g.
Den mycket sällsynta varianten med voluter på skölden.	1
141	ss	STOCKHOLM. Öre 1637.:
SM 83a, SS 2439. 0,79 g.	1?
142	*ss	GÖTEBORG. Öre 1636.:
SM 87, SS 2477. 1,05 g.	1
143	ss	SÄTER. Öre 1640.:
Cav 54, jfr HH 93, SM 107, SS 2510. 51,25 g.	1
144	ss	AVESTA. Öre 1644.:
Cav 66, HH 110, SM 109a, SS 2514. 45,96 g. Bläckskrift på åtsidan	(1/1+)

145

146

145	*ss	NYKÖPING. ¼ öre 1634.:
Cav 164 (detta ex), HH 15, SM 122, SS 2603. 10,64 g.	1?
146	*ss	NYKÖPING. ¼ öre 1634.:
Cav 171 (detta ex), HH 23, SM 122, SS 2617. 8,97 g.	1/1+
147	ss	NYKÖPING OCH SÄTER. ¼ öre 1635.:
Cav 183, HH 40, SM 123a, SS 2643. 10,73 g. Bläckskrift på frånsidan.	(1/1+)
148	ss	NYKÖPING OCH SÄTER. ¼ öre 1636.:
Cav-, HH 45, SM 124, SS 2657. 8,62 g. Snedpräglad.	1
149		AVESTA. ¼ Öre 1645.:
SM 132. 10,63 g. Kantex.	1+
150	ss	AVESTA. ¼ öre 1645.:
Cav 214, HH 147var, SM 132, SS 2708. 9,39 g. Snedpräglad.
Variant utan ruta på åtsidans mitt och rosor i stället för rutor under värdet på frånsidan.	1/1+

Karl X Gustav 1654-1660.

151	ss	STOCKHOLM. Öre 1657.:
SM 30, SS 2768. 1,04 g. Hål, plantsfel på frånsidan. | (1?/1) |
|-----|----|---|--------|

152

Karl XI 1660-1697.

- 152 * ss STOCKHOLM. Riksdaler 1676.:
Bon 32, SM 52b, SS 2821. 29,42 g. Nyprägling.

01

153

154

- 153 * ss STOCKHOLM. 2 mark 1664.:
Jfr Bon 127, SM 101a, SS 2891. 9,47 g. Repad.

(1/1+)

- 154 * ss STOCKHOLM. 2 mark 1668.:
Bon 236, SM 118, SS 2937. 10,05 g. Påbörjat håll.

(1/1+)

- 155 STOCKHOLM. 2 Mark 1669.:
SM 120a. 9,93 g. Repor, kantskador, rengjord.

(1/1+)

156

158

- 156 * ss STOCKHOLM. 2 mark 1678.:
Bon 350, SM 133, SS 2990. 10,19 g. Bläckskrift.

(1/1+)

- 157 STOCKHOLM. 2 Mark 1693.:
SM 149. 10,66 g. Rengjord.

(1+)

- 158 * ss STOCKHOLM. 5 öre 1693.:
SM 186, SS 3074. 3,49 g.

1/1+

159

160

161

- 159 *ss STOCKHOLM. 2 öre 1666.:
SM 210, SS 3220. 1,55 g. Kantspricka.
- 160 * ss STOCKHOLM. Öre 1671.:
SM 228, SS 3496. 1,08 g.
- 161 * ss STOCKHOLM. Öre 1674.:
SM 231, SS 3526. 1,26 g. Lätt korroderad.

(1/1+)

1+

(1+)

162

- 162 * ss AVESTA. Öre SM 1673.:
SM 345e, SS 3686. 48,69 g.
Varianten med lilja på fränsidan.

1

163

- 163 *ss AVESTA. 1/6 öre SM 1686.:
SM 372, SS 3735. 6,67 g.

1/1+

164 (Förminskad 50%)

164 *

AVESTA. 2 Daler 1668.:

SM 270. 3155 g. Känd i endast ett exemplar i Avesta myntmuseum sedan tidigare. Skräpmärke på framsidan. Korroderad i övrigt ett tilltalande exemplar.

(1+)

165 (Förminskad 50%)

- 165 * AVESTA. 2 Daler 1674.:
SM 275. 2697 g. 42 exemplar kända enligt Tingström. Korroderad.

(1)

166

Karl XII 1697-1718.

- 166 * STOCKHOLM. Riksdaler 1718.:
Med Clevevapnet i hjärtskölden i stället för stjärna.
Old, SM 29b (Detta ex. !). 29,34 g.
Detta ytterst sällsynta mynt är förmodligen präglad i färre än tio exemplar,
se en uppsats av Bertel Tingström i Numismatiska Klubben i Uppsalas
jubileumsskrift 1999.
Ex. Ekström. Ahlström auktion 12 nr 130. (110.000:-)
Ex. Berghman 1950. (400:-).

01

167

172

167	*ss	STOCKHOLM. 2 mark 1717.:
SM 78, SS 3836. 10,98 g. Svag repa på frånsidan.	(1+)
168	ss	STOCKHOLM. 5 öre 1705.:
SM 105, SS 3877. 3,57 g. Svag repa.	(1/1+)
169	ss	STOCKHOLM. 5 öre 1711.:
SM 111, SS 3896. 3,53 g. Obetydlig repa.	(1+)
170	ss	STOCKHOLM. Öre 1699.:
SM 123, SS 3923. 1,17 g.	1/1+
171	ss	STOCKHOLM. Öre 1711.:
SM 135, SS 3968. 1,15 g.	1/1+

Ulrika Eleonora 1719-1720.

172	*ss	STOCKHOLM. Mark 1719.:
Li 10, SM 7, SS 4121. 5,16 g. Rengjord. | (1/1+) |
|-----|-----|---|--------|

173

Fredrik I 1720-1751.

173	* ss	STOCKHOLM. Dukat 1720.:
Li 1, SM 3, JH 345, SS 4155. 3,47 g. Litet plantsfel, svag repa på åtsidan.	(1+/01)
174	ss	STOCKHOLM. 5 öre 1730.:
Li 159, SM 133b, SS 4302. 3,53 g. 550 ingraverat på åtsidan.	(1+)
175	ss	STOCKHOLM. 5 öre 1738.:
Li 166, SM 140a, SS 4333. 3,41 g.	1/1+

176

176	*ss	STOCKHOLM. Öre 1722.:
Li 185, SM 157b, SS 4374. 1,25 g.	1+
177	ss	STOCKHOLM. Öre 1749.:
Li 209, SM 177, SS 4502. 1,23 g. Repa på frånsidan.
Det sällsyntaste året bland Fredriks silverretören.	(1+)

178

- 178 *ss STOCKHOLM. ½ öre SM 1720.;
Li 211, SM 342a, SS 4504. 6,83 g. Spår av stämpelglans.
Ett strålande vackert exemplar.

01

- 179 *ss LJUSNEDAL. ½ daler 1746.:
Li 396, SM 306, SS 4605. 383,37 g.
Inköpt av Svensson för 55 kr 60 öre.
21 bevarade exemplar enligt Bertel Tingströms inventering.

1+

Adolf Fredrik 1751-1771.

- 180 ss AVESTA. Öre SM 1751.:
Li 185, SM 178, SS 4759. 13,47 g.

1/1+

181

Gustav III 1771-1792.

- 181 *ss STOCKHOLM. Riksdaler 1787.:
SM 50, JH 530, SS 4829. 29,15 g. Ett vackert exemplar med patina.

01

Gustav IV Adolf 1792-1809.

- 182 ss STOCKHOLM. Skilling 1802.:
SM 46, SS 4953. 13,90 g.

1+/01

Karl XIII 1809-1818.

- 183 ss AVESTA. Skilling 1812.:
SM 35, SS 5016. 28,04 g.

1+/01

184

Karl XIV Johan 1818-1844.

- 184 * STOCKHOLM. 1/3 riksdaler 1828.:
SM 53a.
Ex. Ahlström auktion 11 nr 414. (2.800:-).

01

185

Oskar I 1844-1859.

- 185 * STOCKHOLM. 4 riksdaler riksmünt 1857.:
SM 57A.

1+

186

Karl XV 1859-1872.

- 186 * STOCKHOLM. 4 riksdaler riksmünt 1869.:
SM 22.

1+

Oskar II 1872-1907.

- 187 STOCKHOLM. 20 kronor 1899.:
SM 20. Repor på åtsidan.

(1+/01)

Gustav V 1907-1950.

- 188 STOCKHOLM. 5 kronor 1920.:
SM 2.

1+/01

- 189 ss STOCKHOLM. 25 öre 1927.:
SM 109, SS 5877.

01

Lots.

- 190 Gustav II Adolf. 1 Öre.:
SÄTER. Ej definierbara årtal. Korroderade. Totalt 9 ex.

(2 - 1?)

- 191 Kristina. ¼ Öre:
1634 (2st), 1635 (3st), 1636 (5st), 1637 (2st), 1638 (1st),
1642 (1st), 1644 (3st), 1645 (4st). De flesta korroderade. Totalt 21 ex.

1?/2 - 1+

- 192 Kristina. ¼ Öre:
1634 (2st), 1635 (7st), 1636 (13st), 1637 (2st), 1642 (1st),
1644 (3st), 1645 (2st). De flesta korroderade. Totalt 30 ex.

1?/2 - 1/1+

- 193 Kristina. ¼ Öre.:
1633 Årtal upptill SM 119, 1634 Årtal nedtill SM 121,
1634 Årtal upptill SM 121, 1635 SM 123a. Totalt 4 ex.

1?/2 - 1

- 194 Karl XI m.fl.:
1 Mark 1686 perforerad, Kristina ¼ Öre (3st), ½ Öre 162?, 3 st ¼ Öre klipping Gustav II
Adolf. Totalt 8 ex.

(2 - 1)

Utländska Mynt.

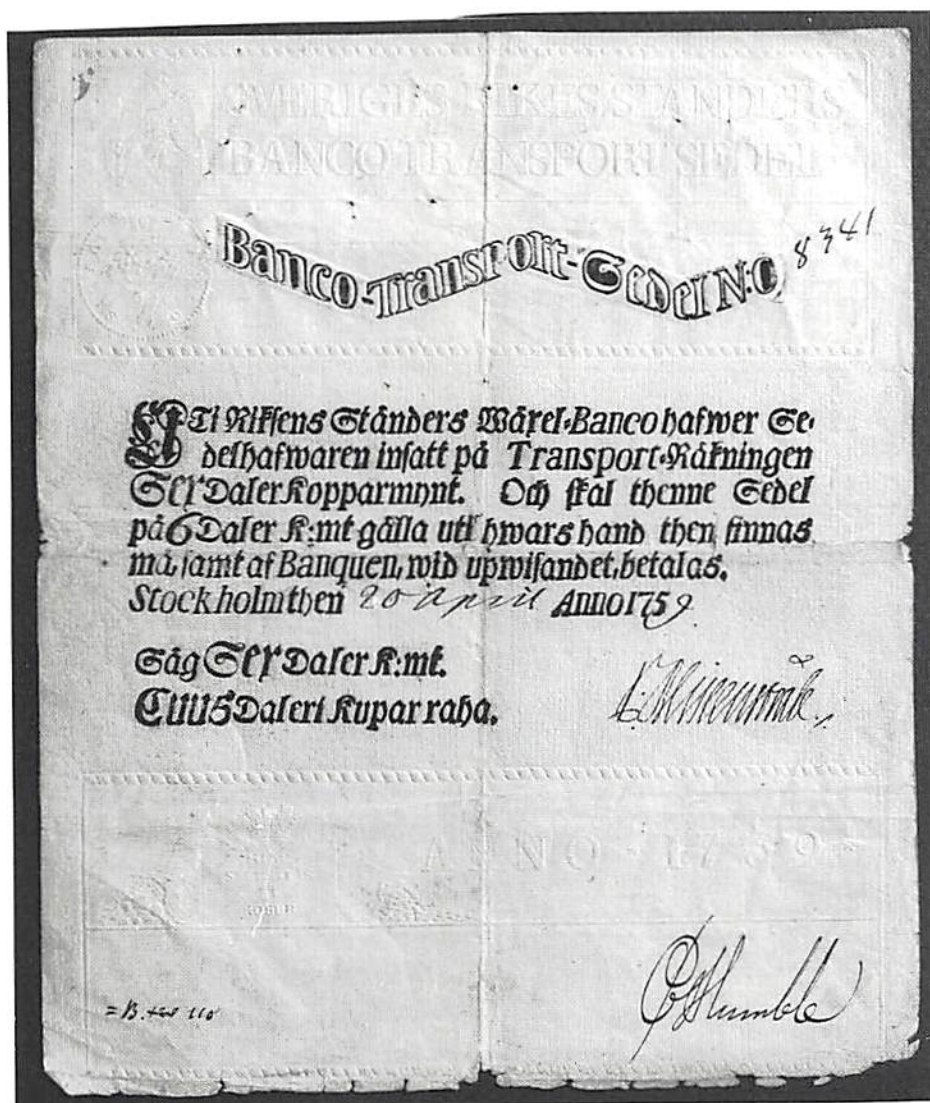

195

Byzantine.

- 195 * Konstantinopel. Heraclius (610-641).:
Solidus. Guld. 4,38 g. Liten repa på frånsidan. Sear 739.
Ex. Ahström auktion 6 nr 344. (1.500:-).

01

Rikens Ständers Växel Banco

196 *ss Banco-transportsedel 6 daler KM 1759 nr 8341.:
Platbarzdis s 21, Wallén SS nr 15, SS 12227, bläckskrift.

(1/1+)

Sveriges Rikes Ständers Bank

197 *ss 100 riksdaler banco 1854 litt D 82927.:

Papper: Guldfärgat.

Tryck: Riksbankens sedeltryckeri.

Storlek: 225 x 142 mm.

Gångbar: Från och med 1 april 1836.

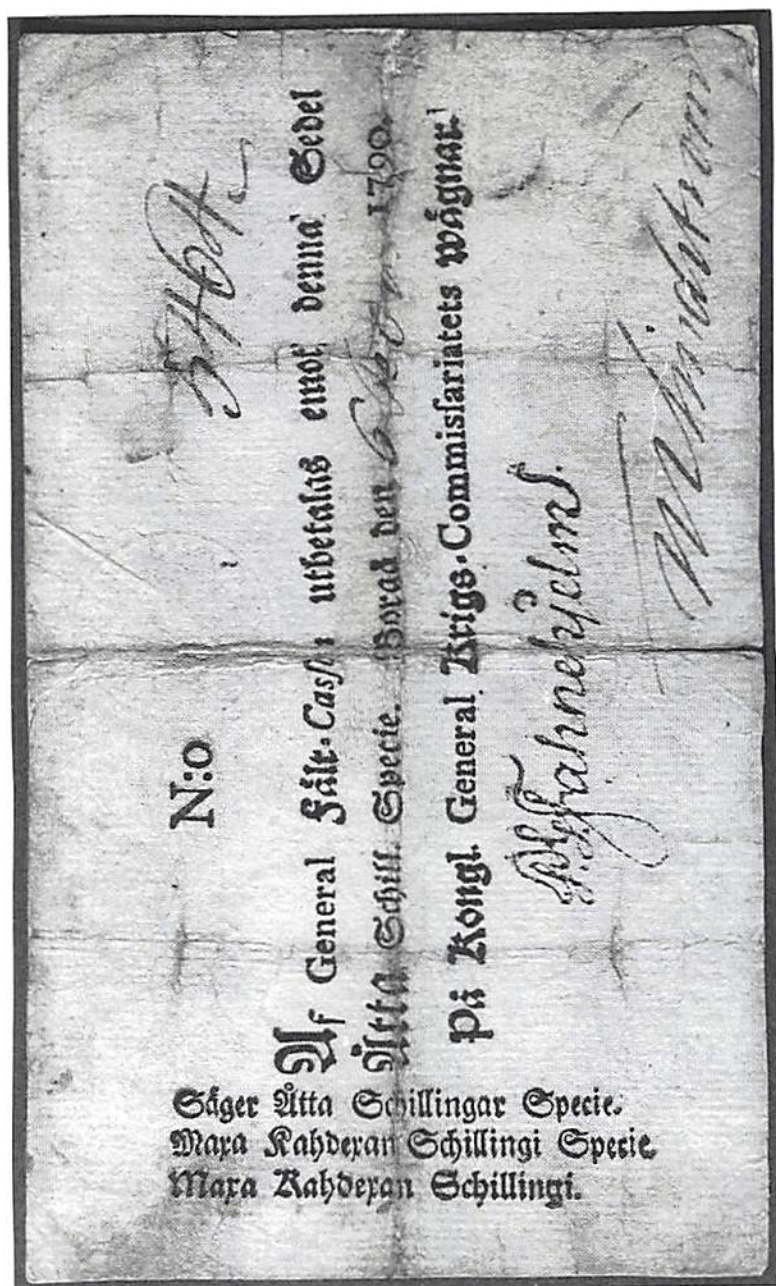
Platbarzdis s 31, Wallen SS 58 (XR), SS 12252.

Bläckskrift på framsidan, litet hål.

Denna sedel är ytterst sällsynt. Inget ytterligare exemplar torde finnas utanför museerna.

Värdet på sedeln angavs också i riksdaler riksgälds, då man i den dagliga handeln räknade i detta värde. Om tillkomsten av denna sedeltyp se Lindgren i NNA 1964 s 81ff.

(1)

Kungl Generalkrigs-commissariatets i Finland fältkassapollett

- 198 *ss 8 Schilling sp 1790; Fahnehjelmare.: (1?)
- Papper: Troligen av holländskt ursprung. Tryck: Frenckellska tryckeriet i Åbo. Storlek: 155 x 96 mm.
- Utfärdad: 1790 i Borgå. Giltig endast i Finland. Försedd med kammarrevisionsrådet Per Georg Fahnehjelms namnstämpel. Utgavs i 12 olika valörer varav den nu utjudna är den lägsta. Indrogs 1792 genom ett riksdagsbeslut. Platsbyrdis s 18f., SS 12383, reparerad, uppfördad.
- Dessa sedelsubstitut vittnar om landets försämrade statsfinanser i anledning av Gustav III:s krig mot Ryssland. De militära myndigheterna var tvungna att ställa ut sådana för att täcka löpande utgifter på grund av otillräckliga eller helt uteblivna anslag. Kungen hade gett sitt tillstånd till utgivningen. Det bör dock betonas att utgivningen var utanför riksbankens kontroll. Gustav III:s hovstallmästare A F Munck var något år efter utgivningen inblandad i en möjligen av kungen initierad - förfälskningshistoria med dessa sedlar.
- Om detta ämne se bl a artikel i SNT 1978 s 9ff och vidare NNÄ 1940 s 148ff, 1963 s 151ff samt Oskar Nikula om falska och äkta mynt under Gustav III:s ryska krig 1948 och i nämnd litteratur anvisade källor.

Sveriges Riksbank

199 *ss Förslag till sedel 1 000 kronor ca 1874-1876.:

Ytterst sällsynt. SS 12312. Kantklippt ?

Ett exemplar av denna sedel från Torgny Lindgrens samling såldes på Ahlström auktion 38 nr 1572.

1/1+

Medaljer

Kungliga medaljer

- 200 ss KARL XIV JOHAN (1818-1844): 01
Allmänna Brandförsäkringsverkets direktion.
Brons. Hild 99, SS 10138. 3,2 g.
Slagen av någon enskild person att bäras vid mindre högtidliga tillfällen i stället för en större medalj över samma ämne.
Hildebrand menar att "...för vilket ändamål man föga lämpligt begagnat en åtsida med latinsk inskrift."
- 201 ss OSKAR I (1844-1859): 1+/01
Konstakademiens hundraårsjubileum 1835 .
Slagen av Fria Konsternas Akademi år 1837. Gravör: M Frumerie. Brons.
Hild 8, SS 10181. 93,7 g,
Minnespenningen tillägnades prins Oskar i egenskap av kansler för akademien.
- 202 ss Karl XV (1859-1872): 01
Norges 1000-årsfest 1872.
Gravör: Harald Conradsen. Silver SS 10279. 49,9 g.
- 203 ss Oskar II (1872-1907): 1+/01
Livförsäkringsbolaget Victorias 25-årsjubileum år 1907.
Gravör: Erik Lindberg. Koppar. SS 10692. 64,0 g.
Medaljen finns inte upptagen i förteckningen över Lindbergs medaljer i NM XXXII:2 men väl i Giacomo Landis Numismatique de l'assurance Barcelona 1998 s 82 nr 106.

204

- 204 *ss Oskar II (1872-1907): 01/0
Avskedsmedalj till kungens norska garde 1888.
Slagen av officerarna vid Stockholms garnison.
Gravör: Lea Ahlborn. Silver. NM XIII s 139 nr 92, Olsen s 301, SS 103 24. 13,1 g.
Gardets avresa får ses mot bakgrunden av den under 1880-talet allt mer tillspetsade unionsfrågan. Ingen i Stockholm lär i och för sig ha önskat normmännen hemkallade men för prestigens skull såg man i Norge med allt oblidare ögon att norsk militär skulle behöva upprätthålla vaktjänst utanför det egna landets gränser.
Alf Nordström skriver i Sankt Eriks årsbok 1947 om Gardet.
- 205 ss Gustav V (1907-1950): 01/0
Göteborgs & Bohusläns hushållningssällskaps 100-årsjubileum år 1914.
Aluminium. SS 10569. 10,3 g.
Som stampar har använts de som användes till de av hushållningssällskapet utgivna medaljerna 1889. Dessa är graverade av Lea Ahlborn.
Jfr NM XIII s 165 nr 170.

Personmedaljer

206

207

- 206 *ss Karl Petter Hällström (1774-1836). Kartograf.:
Slagen 1841 av Vetenskapsakademien.
Silver. NM XVII II s 65, SS 11485. 12,4 g.
Hällström gjorde många mätningar för Hermelins stora kartverk över Sverige. 01

- 207 *ss Johan Henrik Kellgren (1751-1795):
Ensidig minnespenning med Kellgrens bild.
Gravör: Karl Enhörning. Ensidig. Brons. NM XVII I s 320 nr 2, SS 11523. 2,6 g.
Mycket sällsynt. Enligt Hildebrand avsedd att infattas i fingerringar. 01

208

- 208 *ss Kristina Nilsson (1843-1921):
Subskriptionsmedalj. Slagen 1917. Gravör: Erik Lindberg. Silver. NM XXIV s 154ff,
NM XXXII:2 s 93 nr 158, SS 11731. 66,7 g.
Magnus Lagerberg hade satt igång ett subskriptionsupprop avseende denna medalj.
De utländska subskribenter som han räknat med uteblev så Kristina Nilsson fick själv
bidra till medaljen. Lagerberg försökte förmå Erik Lindberg att sätta in "ML inv" på
medaljen detta vägrade dock Lindberg. Se om detta i NM XXXII:1 s 108f. 01

209

- 209 *ss Gustaf Otto Stenbock (1614-1685). Fältherre.:
Minnespenning slagen år 1872 av Svenska Akademien.
Gravör: Lea Ahlborn. Silver. NM XVII I s 65 nr 5, Olsen s 208, SS 11973. 12,6 g
Frånsidans troféer betecknar Stenbocks strider och segrar under 30 åriga kriget,
polska kriget och under kriget mot Danmark. 01

Polletter

210

211

212

Dalarna

210 *ss	Avesta Koppar & Järnverk:
TU eller UT ovanför en ruta. Allt inom en åttkantsstämpel omgivet av två pärlringar. Frånsidan med två pärlringar. Rund 21 mm. Koppar Stj 261:19
Polletten liknar sandkömingspolletterna därför torde tillverkningen vara från 1780-talet.	1+
211 *ss	Fredshammars Jernverk:
Åtsidan med krona FH / ½ / allt instämplat. Slät frånsida.
Fyrkant med övre hömen avhuggna 32 x 30 mm. Jämbleck.
NM IV 10:2. Rost.	(1+)
212 * ss	Klosters Bruk:
Åtsidan C 3 / 15 T = KOL / CL, allt instämplat. Frånsidan slät.
Rektangulär 48 x 63 mm. Förtent jämbleck. Stj 82:9.	1+
213 ss	Korså Järnverk:
Åtsidan: på fältet: 12 TUNNOR instämplat / fem stjämor, omskrift i båge
KORSÅ JERNVERKS KOLPOLLET. Frånsidan med Sporrongs äldre stämpel.
Rund 30 mm. Mässing. NM XII 157:7.	01

Gästrikland

214 ss	Gamelstilla Järnverk:
Åtsidan: krönt HG / 1 / LR allt instämplat. Halvcirkelformad
utstansning på vänster sida. Frånsidan slät. Rund 27 mm. Mässingsbläck.
I Ulla Linder Welins förteckning över Svenssons pollettsamling antas dessa använts i brukets
mejeri. I Ahlströms auktionskatalog över Ingemar Carlssons pollettsamling 22.10.1995
presenteras en teori om att de använts vid Hammarby, Skomanhyttan och Kratte. LR kan
möjligen betyda kol-ryss.	1/1+
215 ss	Gävle-Dala Järnväg:
Åtsidan: G D J / 1 K allt instämplat, därunder i oval upphöjd stämpel
OWR, upptill ett utstansat rektangulärt hål. Frånsidan slät.
Rektangulär med avhuggna hörn 47 x 37,5 mm. Förtent järnbläck, små fläckar.
NM IV 13:17.	1+

216

217

218

- 216 *ss Kungsgårdens valsverk:
Åtsidan: 2 / KGD allt instämplat, bakåtböjd kant. Frånsidan slät.
Rund 51 mm. Förtent jämbleck, små fläckar. Stj 83:1.

1+/01

Göteborg

- 217 *ss Fattigförsörjnings inrättningen:
Åtsidan: G F instämplat. Hål upptill. Portpollett. Frånsidan slät.
Rund 47 mm. Zink. Jämför NM XII 24:E:1

1+

Hälsingland

- 218 *ss Kilafors Järnverk:
Åtsidan: 32 instämplat. Frånsidan slät. Fyrkant 36 x 35,5 mm. Jämbleck.
NM IV 21:1, se också NM XII s 51.
Polletten gällde för 32 jumfrur brännvin. De av koppar lär ha använts i
Kilafors medan de av jämbleck i Annefors masugn, ditt denna hänförs.

1+

Söderhamn.

- 219 ss Ångslupsbolaget Neptun:
Ångslupen Neptun 5, 10, 15, 20 öre i mässing 25 öre i koppar.
Frånsidan Sporrongs äldre stämpel. NM IV 62:101-104. 6 st.

1+ - 01

Småland

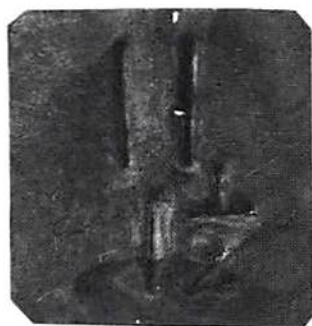
- 220 ss Munksjö Pappersbruk:
Åtsidan: i båge upptill MUNKSJÖ PAPPERSBRUK utan valör.
Ned till Jönköping, vid kanten upphöjd slät linje och pärlrand, hål upptill.
Frånsidan slät. Rektangulär med rundad överdel, ned till rundade hörn
63,5 x 39,5 mm. Mässing.
Se en notis om denna pollett av Ian Wischn i SNT 1995 s 202.

01

Stockholm

221 ss	Anderssons Bleck & Plåtslageri: Åtsidan: oval slät ring kring tomt fält däromkring: ANDERSSONS BLECK & PLÅTSLAGERI vid kanten oval pärlring. Frånsidan slät. Oval 22 x 43,5 mm. Mässing. Obeskriven.	01
222 ss	Arfprinsens linnemagasin. Vedpollett.: Kungliga Slottet. Arvfurstens palats. Åtsidan: LM / T allt instämplat. Frånsidan slät. Fyrkant med avhuggna hörn 38 x 37,5 mm. Jämbleck. NM IV 52:190.	1+/01
223 ss	Bolinderska Verkstaden: Åtsidan: J & C.G. BOLINDERS / GENOMGÅNG / MRK:W. AKT. BOL. Vid kanten repslinga till vänster borrrat hål, liten fläck. Obeskriven.	01
224 ss	Danska Ångbageriet: Åtsidan: inom pärlring på fältet instämplat 10 / ÖRE en rund urstampning mellan siffrorna däromkring i omskrift: DANSKA ÅNGBAGERIET * BRÖD * vid kanten slät ring. Frånsidan Sporrongs nyare stämpel. Rund 34 mm. Mässing. NM XII 111:29.	01
225 ss	Matpollett.: Åtsidan: Bakvänt SG / MIDE / LL allt instämplat. Frånsidan slät. Oregelbunden 23,5 x 26,6 mm. Jämbleck. Stj 263:53.	1/1+
226 ss	Nationalmuseet. Entrepollett.: Åtsidan: Nationalmuseets emblem vari N - M. Intill kanten slät ring., strierad kant. Frånsidan med bäckskrift National / museum. Rund 38 mm. Mässing.	01
227 ss	Nya Teatern. Rockmärke.: Åtsidan: inom en repslinga instämplat 316, däröver NYA TEATERN nedtill kors med sidoprydnader däromkring en pärlslinga och två släta ringar, varav den yttre endast delvis synlig. Hål upptill. Frånsidan slät. Oval 38 x 27,5 mm. Mässing. Obeskriven.	1+
228 ss	Piehls Bryggeri. Ölpollett.: Åtsidan: Stjärna / CGP i ett sammanbundet monogram, däromkring en pärlring och en repslinga. Ytterst en slät ring. Frånsidan Sporrongs äldre stämpel. Vågig kant 25 mm. Koppar. NM XII 122:19.	1+/01
229 ss	Prins Oskars Palats. Vedpollett.: Åtsidan: P O L V. B allt instämplat upp till vänster ett hål. Frånsidan slät. Fyrkant med avhuggna hörn 64,5 x 64 mm. Jämbleck. NM XII 125:29.	1+
230 ss	Renhållningsverket.: Åtsidan: R H / 11 allt instämplat. Frånsidan slät. Fyrkant med avhuggna hörn 22 x 26 mm. Mässingsbleck. NM IV 75:21. Stadens renhållning förestods av löjtnant Nordstrand som använde denna typ av polletter med instämplade siffror och bokstäver.	1/1+
231 ss	Slöjdskolan i Stockholm.: Åtsidan: Fältet utan sifffertal. Omskrift SLÖJDSKOLAN I STOCKHOLM * krusad kant. Frånsidan slät. Rund 29 mm. Mässing. NM IV 51:182.	1/1+
232 ss	Busspollett.: Åtsidan: på fältet: DELFIN / OCH / SOLNADAHN / 1866/ ros däröver i båge: OMNIBUSSARNA NORDSTJÄRNAN HAGA ovanför en delfin och ett hål. Frånsidan slät.	1+

- 233 ss Obeskriven.: 1+/01
 Åtsidan: HERMANSDAL / PATENT / MACHIN-OLJA vid kanten refflad ring upptill dubbelpåglad. Frånsidan slät. Rund 31 mm. Mässing. Obeskriven.
- 234 ss Ångslupspolletter.: 1 - 1+
 3 öre (2), 4 öre (1), 5 öre (3), 6 öre, 8 öre (3), 10 öre (3), 12 öre, 15 öre, sammanlagt 15 st - alla olika.
- 235 ss Ångslupspolletter.: 1 - 1+
 3 öre, 5 öre (3), 8 öre (3), 10 öre (3), 12 öre, 15 öre (3) samt en utan valör, sammanlagt 15 st.

236

238

239

Södermanland

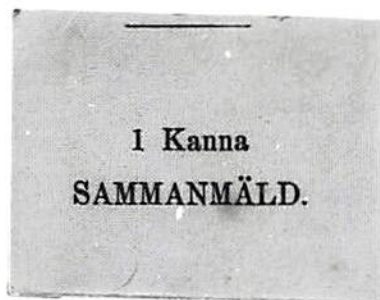
- 236 *ss Hedvigsfors Jernverk: 1
 Åtsidan: 11 / 1 ½ instämplat. Frånsidan slät. Fyrkant med avhuggna hörn 42 x 41 mm. Förtent järnbleck. NM IV 18:14. Något korroderad på åtsidan.
- 237 ss Hellefors Styckebruk: 1/1+
 Åtsidan: Stort upphöjt H vari vågräta linjer. Pärlring vid kanten. Rund 25 mm. Koppar. Stj 69:2.

Uppland

- 238 *ss Wattholma Järnverk: (1/1+)
 Åtsidan: inom en pärlring ½ / LÄST / inskuret kors. Omskrift WATTHOLMA BRUKS kolmärke. Frånsidan slät. Rund 27 mm. Näver. Stj 191:3
 Stor kantförlust och spricka in till mitten. Sällsynt med kors.

Östergötland

- 239 *ss J.Johanssons Badhus. Norrköping.: 1+/01
 Åtsidan: BAD-BILJETT 2 allt instämplat. Frånsidan slät. Oval 22 x 31 mm. Mässing. Stj 219:8.
- 240 ss J.Johanssons Badhus. Norrköping.: 1+/01
 Åtsidan: LAKAN instämplat. Frånsidan slät. Rektangulär med avhuggna hörn 14,5 x 28,5 mm. Mässing. Stj 219.10. Fläckig.

241

Papperspolletter

- 241 *ss Stora Kopparbergs gruva och bergslag. Kvarnpollett.
 Åtsidan: 1 Kanna / SAMMANMÄLD upptill ett 17 mm långt svart
 steck. Frånsidan visar Stora Kopparbergs ovala stämpel i blå färg.
 Vit kartongpapp med svart tryck 38 x 50 mm.

1+/01

242

- 242 *ss Svanå Bruk:
 Åtsidan: 5 TR = kol / BK vit ram med rundade hörn, nedre vänstra hörnet avbrutet 42 x 59 mm.
 Smutsig.

1/1+

Litteratur.

- 243 Aakjær, S. (Red.):
Mønt. Nordisk kultur XXIX. Stockholm 1936. Hft.
- 244 Appelgren, T.G.:
Antellska samlingens i Helsingfors mynt, Del I: text + planscher, Del II: text + planscher.
Helsingfors 1906, 1908.
- 245 Hackens, T. m.fl. (red.):
A survey of numismatic research 1985-1990. Två häftade volymer.
- 246 Hildebrand, B. E.:
Minnespenningar öfver Enskilda Svenska Män och Qvinnor. Stockholm 1860. Inbunden.
- 247 Hildebrand, B. E.:
Sveriges och Svenska konungahusets minnespenningar, Praktmynt och Belöningsmedaljer. Del I
- 2. Stockholm 1874, 1875. Bundna i ett band.
- 248 Lagerqvist, L. O.:
Svenska mynt under vikingatid och medeltid. Stockholm 1970. Inbunden.
- 249 Oldenburg, J.F.H.:
Beskrifning öfver J.F.H. Oldenburgs samling. (Stockholm 1883.) Faksimilutgåvan från 1964.
Inbunden. Med skyddsomslag.
- 250 Rasmussen, F och Steensrup, H. R:
Numismatisk Index. Köpenhamn 1976. Inbunden.
- 251 Sear, D.R.:
Greek Imperial Coins and their Values. 1982. Inbunden.
- 252 Tingström, B.:
Svensk numismatisk uppslagbok. Stockholm 1972. Inbunden med skyddsomslag.

Periodiska publikationer.

- 253 Nordisk Numismatisk Årsskrift.:
1936-37, 1939-81. 33 häftade och 7 inbundna volymer.
- 254 Numismatiska Meddelanden VIII:
Hallborg, O. och Hartmann, R. Utkast till Beskrifning öfver Gustaf II Adolfs och Christinas
Kopparmynt. Stockholm 1883. Inbunden. Med Bertil Wærns namnteckning.

Auktionskataloger.

- 255 B. Ahlström Mynthandel.:
Auktionskataloger, nr 1-41, 44 (2 ex av nr 13). De flesta med uppnådda priser. Vissa
köpamoterings förekommer.
- 256 Boberg, N.F.:
Auktionskataloger, nr 5,6,7,8,9 + prislista. (Cavallis kopparmynt.) Stockholm 1927. Inbundna.
Ex Ingemar Carlsson.
- 257 Bukowski.:
Auktionskatalog nr 24.
- 258 Bukowski.:
Auktionskatalog nr 80. Kladdigt pristecknad, och något fuktfläckt.
- 259 Bukowski.:
Auktionskatalog nr 127. Omslaget något trasigt och loss i ryggen.

Övrigt.

- 260 Gipsförlaga till ej utgiven medalj?:
Porträtt av Bror Emil Hildebrand av Lea Ahlbom.
Åtsidans omskrift: Bror Emil Hildebrand.
Kan jämföras med NM:XVII. Plansch 88 nr 6, porträttet är nästan identisk,
omskriften skiljer dock. Diameter 23 cm. Inramad i teakram med hänge.

Uppnådda priser vid Svenska Numismatiska Föreningens Auktion den 20:e April 1998.

Nr	Pris	Nr	Pris	Nr	Pris	Nr	Pris	Nr	Pris
1	270	2	50	3	175	4	800	5	100
6	60	7	10	8	20	9	500	10	10
11	75	12	125	13	180	14	260	15	90
16	150	17	30	18	150	19	175	20	400
21	100	22	220	23	230	24	50	25	75
26	100	27	180	28	160	29	40	30	40
31	190	32	80	33	80	34	180	35	100
36	120	37	50	38	150	39	60	40	150
41	120	42	70	43	10	44	180	45	10
46	20	47	325	48	70	49	40	50	250
51	250	52	50	53	3000	54	50	55	6000
56	40	57	750	58	2000	59	200	60	500
61	175	62	350	63	120	64	50	65	520
66	325	67	230	68	150				

Uppnådda priser vid Svenska Numismatiska Föreningens Auktion den 5:e December 1998.

Nr	Pris	Nr	Pris	Nr	Pris	Nr	Pris	Nr	Pris
1	23000	2	2400	3	3100	4	900	5	850
6	2800	7	1425	8	550	9	1000	10	4100
11	3000	12	1150	13	600	14	3900	15	1500
16	1150	17	1600	18	4600	19	3600	20	3300
21	2600	22	3100	23	9000	24	600	25	450
26	55000	27	5000	28	450	29	42000	30	48000
31	4000	32	375	33	650	34	225	35	325
36	550	37	94000	38	2000	39	90000	40	1700
41	2100	42	550	43	2700	44	500	45	1100
46	450	47	115000	48	280000	49	9500	50	120
51	500	52	1300	53	1325	54	900	55	70
56	400	57	525	58	2400	59	57500	60	17000
61	8000	62	500	63	300	64	2000	65	425
66	1100	67	250	68	475	69	850	70	90
71	32000	72	2100	73	600	74	350	75	525
76	27000	77	1900	78	4400	79	35000	80	7000
81	700	82	475	83	525	84	4500	85	300
86	180	87	4000	88	5750	89	1000	90	325
91	9000	92	3900	93	60	94	4000	95	21000
96	3400	97	21000	98	7500	99	200	100	46000
101	650	102	550	103	1800	104	4500	105	750
106	450	107	300	108	1700	109	750	110	425
111	2000	112	6500	113	1100	114	1200	115	325
116	1700	117	2600	118	850	119	1700	120	1400
121	1700	122	475	123	450	124	550	125	175
126	600	127	1000	128	400	129	750	130	1000
131	4000								

ANBUD till Svenska Numismatiska Föreningens auktion nr 139
27 november 1999

Till
Svenska Numismatiska Föreningen
Anders Nordin
c/o Röing,
Blekingegatan 15G, 118 56 Stockholm.

Anbud från (v.g. texta):

Namn, Gatuadress, Postadress och gärna telefonnummer.

OBS. För att få bjuda på SNFs auktioner måste du vara medlem i någon till Nordisk Numismatisk Union ansluten förening. Medlemmar i till SNF anslutna klubbar/föreningar måste gemensamt lämna bud i sin klubb/förenings namn. Ange medlemskap nedan med kryss. Anbudssedlar där markering saknas kommer ej att beaktas.

- ☐ Svenska Numismatiska Föreningen
- ☐ Dansk Numismatisk Förening
- ☐ Føroya Myntsafnarafelag
- ☐ Myntsafnarafélag Íslands
- ☐ Norsk Numismatisk Forening
- ☐ Skånes Numismatiska Förening
- ☐ Suomen Numismaattinen Yhdistys / Numismatiska Föreningen i Finland
- ☐ Åbo Numismatiska Förening

Anbud ges i Svenska Kronor. All bids must be given i Swedish Kronor (SEK).

[illegible]

Auktionsvillkor

1. Endast medlemmar i Svenska Numismatiska Föreningen, nedan kallad SNF, eller i annan till Nordisk Numismatisk Union ansluten förening äger rätt att närvara och lämna bud.
2. Medlemmar i till SNF anslutna klubbar och föreningar skall gemensamt lämna bud i sin klubbs/förenings namn.
3. Katalogens uppgifter har utformats med största möjliga omsorg med reservation för smärre misstag eller fel som kan ha uppstått vid katalogens redigering. Korrigeringar kan komma att meddelas vid auktionstillfället.
4. Objekten säljs i vid klubbslaget befintligt skick. Då föremålen kan granskas vid angiven visningstid och dessutom är avbildade i katalogen, accepteras normalt inte reklamationer från vid auktionen närvarande personer. Reklamationer från icke närvarande budgivare ska vara SNF tillhanda senast 14 dagar efter mottagandet. Reklamationer får inte beläggas med lösen.
5. Auktionsledningen avgör eventuella tvistefrågor i samband med auktionen och har rätt att slå samman, dela, utesluta och ändra ordningsföljden mellan objekten om så visar sig lämpligt.
6. Budgivare är alltid själv ansvarig för avgivet bud även om detta sker på en annan persons uppdrag.
7. Auktionsledningen avgör eventuella tvister rörande budgivningen och har också rätt att om den så bedömer lämpligt ta upp ett tidigare nummer till förnyat utrop.
8. **Inropsavgift på 10 % på klubbslagets pris tillkommer och erläggs av köparen.**
9. Inköpta objekt ska avhämtas omedelbart efter auktionen mot erläggande av full betalning.
10. Anbud från icke närvarande anbudsgivare bevakas av auktionsledningen kostnadsfritt och med största omsorg. Om två skriftliga anbud är lika äger det först inkomna företrädare. **Anbuden lämnas till Svenska Numismatiska Föreningen, Anders Nordin, c/o Röing Blekingegatan 15 G, 118 56 Stockholm. Sista dag för anbud är den 22 november 1999.**
11. Icke närvarande budgivares inköpta objekt översänds mot postförskott varvid kostnader för försändelse och emballage samt postens avgifter tillkommer.
12. Äganderätten till objekten övergår till köparen först när full betalning är SNF tillhanda.
13. Tvister som kan uppkomma i samband med denna auktion ska hänskjutas till Stockholms tingsrätt vilken ska tillämpa svensk lagstiftning.
14. Deltagande i auktionen är frivilligt och innebär att dessa villkor accepteras.

”År 1843 den 8 April f.m. försålles på Bok Auctions Kammaren i Stockholm följande af Medailleuren C.M. Mellgren graverade Medaille Stancer, utgörande 20 st eller 10 Medailler, och af honom försålles till Kryddkramhandlaren C.O. Strindberg, hvilken begagnat aftrycken af dem till vinster vid dess så kallade varu Lotterie, men hvilka Medaille Stancer, sedan aftrycken upphört att vara begärliga, af Strindberg försålles på Auctionen, der de dock alla af honom återinropades. De äro alla af 11 Storleken och hvarje Medaille såldes serskilt.

10. Johan Olof Wallin	Bco 12 Rd -
2. Johan Jacob Berzelius	” 16 - 32
3. Carl Johan Fahlcrantz	” 12 -
4. Esaias Tegnér	” 12 -
5. Frans Michael Franzén	” 13 -
6. Gustaf II Adolph	” 26 -
d. 6 Nov. 1832	” 16 -
7. Hans Järta	” 16 -
8. Erik Gustaf Geijer	” 16 -
9. Bernhard Henric Crusell	” 16 -
10. Carl Michaël Bellman	” 16 -

Det kan vara av intresse att notera att den omnämnde ”Kryddkramhandlaren C.O. Strindberg” är densamme som kryddkrämaren och ångbåtskommissionären Carl Oscar Strindberg, dvs August Strindbergs far.

Nils Ludvig Rasmussen har gjort en bedömning av Mellgren i Svenskt Konstnärslexikon:

”Totalintrycket av dessa och M:s övriga medaljer är en god förmåga av karakteristisk men även en viss ojämnhet: vissa minnespenningar ha sålunda en mjuk och fin modellering, andra ganska stötande drag av hårdhet. Där M. lyckats hålla fränsidorna fria från tidens tama allegoriska apparat, ha de ibland fått en verkningsfull och slående utformning. M:s konstnärliga alstring under den långa tid han fick verka i Finland är mindre känd. Mest framträdande av hans œuvres från denna tid är reliefutsmyckningen på univ.-bibl:s byggnad i Helsingfors (1844-45)”.

Carl Magnus Mellgren avled den 19 maj 1886. Han hade bott större delen av sitt liv i Finland och blivit finländsk medborgare (1863). Några efterkommande till Mellgren finns knappast längre i Finland. Hans barn utvandrade till USA och Ryssland, en blev rysk akademiledamot i Moskva.

Här nedan följer ett försök till katalog över Carl Magnus Mellgrens medaljer:

Övningsarbeten

1. Christoffer Polhem, silver, 31,5 mm, graverad och slagen av Mellgren ca 1831. Hy I, 183:7. Sällsynt (unik?), finns även sammanpräglad med nr 2 (Hildebrand 1860 s. 135:4).

2. Sven Rinman, silver, 31 mm, graverad och slagen av Mellgren 1831. Hy I, 310:3.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

14. Johan Stjernhök, silver, 31 mm, 1837. Hy I, 49.

15. Bengt Lidner, silver, 31 mm, 1838. Hy I, 311. Allegorien på Lidner-medaljens framsida (den sjungande svanen) syftar på en Lidnerdikt ("Till okänd strand mig ödet jagar/ack den förföljda svanen klagar,/förrän sin vass han överger").

Mellgrens medaljer över svenska kungar

16. Gustav II Adolf, silver och brons, 41 mm, 1832. Hd 244. Medaljen graverad av Mellgren i Stockholm till den där firade minnesfesten den 6 november 1832.

17. Gustav III, silver, 35 mm, 1836. Hd 102. Medalj utförd till Svenska akademins femtionde årsfest den 5 april 1836. Den är graverad av Mellgren och slagen på Karl XIV Johans befällning och bekostnad. Åtsidan till den något tidigare av samma anledning graverade medaljen över den regerande monarken hade utförts av P.H. Lundgren. Bägge dessa medaljer hade samma framsida.

Litteratur:

Boström, H.J., *Suomen Muistorahat*. Vol. I-II, Helsinki 1932, 1936.

Dahlström, S., *Från Lidners Åbotid. Skrifter utgivna av Svenska Litteratursällskapet i Finland*, del 330, 1950, s. 87, 141.

Forrer, L., *Biographical Dictionary of Medallists*. Vol. IV, London 1909, s. 17.

Hildebrand, B.E., *Minnespenningar öfver enskilda män och kvinnor*. Stockholm 1860.

Hildebrand, B.E., *Sveriges och svenska konungahusets minnespenningar*. Vol. I-II, Stockholm 1874-75.

Holmberg, A., *Berzeliusporträtt. Illustrerad beskrivning på Kungl. Vetenskapsakademiens uppdrag utgiven*. Stockholm 1939.

Hyckert, B.E., *Minnespenningar öfver enskilda svenska män och kvinnor*. *Numismatiska Meddelanden* XVII:1-2. Stockholm 1905.

Lagerqvist, L.O., Mellgren, Carl Magnus. *Svenskt Konstnärslexikon*. Vol IV, Malmö 1961, s. 110f.

Lindberg, E., *Konstakademiens medaljer, deras tillkomst och användning. Meddelande från Kungliga akademien för de fria konsterna* 1929, s. 79.

Linder, L., *Finlands ovalmärken*. Helsingfors 1956.

Lundmark, E., *Sergel och den svenska medaljkonsten. Konsthistoriska sällskapets publikation* 1921.

Planer, O., *Verzeichnis der Gustav Adolf Sammlung*. Leipzig 1916, s. 153, nr 62.

Rasmuson, N.L., Mellgren, Carl Magnus. *Svenska Män och Kvinnor*. Vol. 5, Stockholm 1949, s. 283.

16.

17.

Mellgrens medaljserie över svenska skaldar, vetenskapsmän och konstnärer.

3. Carl Michael Bellman, silver och brons, 41,5 mm, graverad och slagen av Mellgren 1833. Denna medalj används inom ordenssällskapet Par Bricole som belöningsmedalj. Medaljstampa skänkta till sällskapet på 1840-talet. Hy I, 316:2. Porträttet av Bellman är kopierat efter Sergels gipsmedalj.

4. Esaias Tegnér, silver och brons, 41,5 mm, graverad och slagen av Mellgren 1834. Tegnér erhöi tio exemplar av medaljen 1841 i Schleswig.

5. Jöns Jakob Berzelius, silver och brons, 41,5 mm, graverad och slagen av Mellgren 1834. Hy II, 130:3.

6. Johan Olof Wallin, silver och brons, 41,5 mm, graverad och slagen av Mellgren 1835. Hy II, 102f. Observera att Johan Gustaf Sandbergs berömda oljemålning från 1843 av Wallin, Franzén, Berzelius, Geijer och Tegnér innehåller fem personer som Mellgren slagit medaljer över i sin serie över berömda män.

7. Erik Gustaf Geijer, silver, brons och tenn, 41,5 mm, graverad och slagen av Mellgren 1835. Hy II, 121:1.

8. Frans Michael Franzén, silver och brons, 41,5 mm, graverad och slagen av Mellgren 1836. Hy II, 123:1.

9. Bernhard Henrik Crusell, silver och brons, 41,5 mm, graverad och slagen av Mellgren 1837. Hy II, 98f.

10. Hans Järta, silver och brons, 41,5 mm, graverad och slagen av Mellgren 1837. Hy II, 120:3.

11. Carl Johan Fahlerantz, silver och brons, 41,5 mm, graverad och slagen av Mellgren 1837. Hy II, 149.

Mellgrens arbeten åt Svenska akademien

12. Gustaf Filip Creutz, silver, 31 mm, 1835. Hy I, 293:4.

13. Nils Brahe, silver och brons, 31 mm, 1836. Hy I, 22. Denna medalj finns omnämnd i *Svenska Akademiens Handlingar* 1886:41, Stockholm 1931, s. 125 (brevväxling Beskow till Järta 9 februari 1836):

"Jag hinner i dag ej skriva till Geyer, men om Du ser honom ber jag helsa rätt mycket och tacka för det vackra förslaget till minnespenning öfver Nils Brahe, hvilket Akad. med nöje antagit."

Carl Gustav Heraeus, chef för myntkabinettet i Wien 1710–1725

Svenskar som gör karriär i utlandet blir lätt bortglömda i svensk historisk skrivning. Nu är kanske Carl Gustav Heraeus inte helt glömd av numismatiker. I Ernst Nathorst-Böös & Ian Wiséhn's bok *Numismatiska forskare och myntsamlare* (1987) omnämns han dels som föreståndare för myntkabinettet i Wien, dels hans bemödanden att sammanföra numismatiska och antikvitetskollektioner till en central samling i Wien, samt slutligen tre av hans skrifter på latin och tyska. Walfrid Holst ger också i sin bok om Carl Gustaf Tessins ungdomsår (1931) en bild av "kejsrerliga rådet och antikvitäts Inspector" Heraeus som "servil hovpoet och uppfinningsrik arrangör av fester [visande] sin förmåga vid alla tillfällen, då det gällde att utveckla pomp och ståt i den Habsburgska kejsarstaden".

Någon helhetsbild av Heraeus och hans karriär har dock inte getts. Detta vill fil.dr Anders Hammarlund nu ändra på och han har därför sammanställt en arbetsrapport (Working Papers 48, ISSN 1103-3541) vid Institutionen för östeuropastudier i Uppsala med titeln *Famam servare – the adventures of Carl Gustav Heraeus (1671-1725). Politics and art in the Baroque of Vienna, Stockholm and Uppsala*. Anders Hammarlund är en musik- och konsthistoriker, som nu verkar som kulturforskare vid institutionen för östeuropastudier i Uppsala. Denna rapport, som han presenterade i augusti 1999, vill redovisa de preliminära resultaten av hans forskning inför ett större bokprojekt.

Då Hammarlund höll på att studera Centraleuropas barocka kultur, kom han att läsa Franz Matsche's bok *Die Kunst im Dienst der Staatssidee Kaiser Karls VI. Ikonographie, Ikonologie und Programmatik des "Kaiserstils"* (1981). Här överraskades han av att finna en svensk, Heraeus, som en *spiritus rector* i kretsen

kring kejsaren under åren 1710–25. Som en *Konzeptverfasser* lade denne upp de allegoriska programmen för begravningsarrangemang och illuminationer vid fester. Som kunnig i latin och emblematik formulerade denne inskriptionerna och symboliska program till många byggnader, främst hovarkitekten Fischer von Erlachs Karlskirche. Österrikiska konsthistoriker hade varit medvetna om Heraeus' bidrag till tidens "Kaiserstil" men inte fäst vikt vid hans svenska ursprung. Hammarlund vill nu skriva Heraeus' fullständiga biografi och "rädda hans goda namn och rykte" (famam servare), vilket sonen citerade efter sin fader.

Apotekare Christian Heraeus hade i Mecklenburg kommit i kontakt med generalguvernören i Pommern, fältmarskalken Carl Gustaf Wrangel, som kom att bli hans mäktige beskyddare. Wrangel lockade honom till Stockholm, ordnade bröllop för honom 1670 på ett av sina gods, Ekebyhov, och bar familjens förstfödde Carl Gustav till dopet. 1676 kunde Christian Heraeus flytta in i sitt apoteket, ritat av Nic. Tessin d.ä. och tre år senare blev han änkedrottningen Hedvig Eleonoras livmedikus.

Första spåret till sonens karriär fann Hammarlund i Uppsala universitets matrikel, då "Carolus Heraeus" skrevs in i februari 1682. Fem år senare lämnade denne Sverige för att studera vid ett gymnasium i Stettin, egentligen avsett för adeln och beskyddat av Wrangel. 1689 försvarade han där en statsvetenskaplig avhandling om Quintus Curtius Rufus och skrevs sedan den 20 augusti in vid universitetet i Frankfurt an der Oder, varvid han även besökte historikern Samuel Pufendorf i Berlin. Efter ett kort besök i Stockholm 1690 reste han åter ut och tog kontakt med bl.a. juristen Christian Thomasius i Halle och språkforskaren Jakob Gronovius i Leiden. 1693 var han i Paris och återvände till Stockholm i april 1694. Under tiden hade fadern dött och svågern Caspar Ziervogel tagit över verksamheten i apoteket. Carl Gustav Heraeus gick nu in för att göra en karriär som intellektuell hovman.

I slutet av sin arbetsrapport spekulerar Hammarlund en del, hur det kan komma sig att Carl Gustav Heraeus så flagrant bryter en familjetradition. Släkten Heraeus med ingifta var alla apotekare, men Carl Gustav hade alltifrån tidigaste barnsben visat ointresse för detta yrke. I stället hade hans uppfostran varit in-

riktad på en herremans. Hammarlund har inte kunnat finna honom inskriven i Tyska församlingens dopbok och tror därför att Carl Gustav föddes på Ekebyhov 1670, således ett år före det som brukar anges som hans födelseår. Hammarlund känner sig också förbryllad av Wrangels starka intresse för Carl Gustav och den sistnämndes uppenbara läggning mot historia och humaniora. Den gåtan vill han nog gärna lösa.

I Stockholm umgicks Heraeus i kretsarna kring Elias och Sophia Brenner. Genom dem fick han insikt i både numismatik och tidens poesi. 1695 skrev han på tyska en gravdikt som hyllning till guvernören i Livland Jacob Johan Hastfehr och två år senare fick han tryckt en *Trauergedicht* till Karl XI:s minne. 1698 fick han i uppdrag av överste Reinhold Johan von Fersen att vara informator för dennes 15-åriga son Hans med tjänare. I augusti begav sig de tre iväg till Paris. Men det Stora nordiska krigets utbrott 1700 gjorde att det inte kom några pengar från Sverige, då översten mobiliserats. Heraeus inkvarterade därför Hans von Fersen vid *Academie de Rochefort* och fortsatte själv till byn Kampe i närheten av Braunschweig, där hans moster bodde. Därifrån var det bara 15 km till Wolfenbüttel med dess berömda boksamling och lärde chefsbibliotekarie, filosofen Gottfried Wilhelm Leibniz. I Kampe beslöt sig Heraeus för att inte återvända till Sverige, åtminstone inte så länge kriget pågick. I Stockholm hade överste von Fersen uttryckt sin stora missbelåtenhet med hans sätt att sköta informatorskapet, vilket gett honom dåligt rykte och säkert bidrog till att han inte ville resa hem.

1702 fick han ett erbjudande av prins Christoph Wilhelm von Schwarzburg-Sondershausen, som han träffat i Paris, att ordna upp thüringehovets myntsamling. Men han togs snart i vidare anspråk för att arrangera fester, teaterdekorationer och fyrverkerier vid residensen i Rudolstadt och Sondershausen. Han fick också andra uppdrag i Salzburg och Berlin. 1709 lämnade han dock lugnet i Thüringen för att bege sig till Wien. Han konverterade nu till katolicismen, vilket var nödvändigt för att få en tjänst vid det habsburgska hovet, men som definitivt hindrade honom från att återvända till Sverige. Den 30 september 1710 utnämnde kejsar Joseph I honom till *Medailen- und Antiquitäteninspector* (vilket efterföljaren Karl VI konfirmerade).

Schück, H. & Rasmusson, N.L., Svenska akademins minnespenningar. *Nordisk numismatisk årsskrift* 1941.

Talvio, T., *Ars Universitaria 1640-1990. Medaljer ur Helsingfors Universitetets samlingar*. Esbo 1990, s. 22f.

Thieme, U. & Becker, F., *Allgemeines Lexikon der Bildenden Künstler*. Vol. 24, Leipzig 1930, s. 365.

de 1712). Hammarlund förmodar, att kejsar Josephs gemål Amalie Wilhelmine kan ha lagt ett gott ord för honom; som född protestant och prinsessa från Braunschweig-Wolfenbüttel kände hon nog till hans meriter.

Hammarlunds rapport vilar efter detta till en del på Matsche's bok och Heraeus' biograf Joseph Bergmann's skrifter 1854-55 och 1869. Men för att visa hur mångsidig Heraeus' verksamhet blev i Wien tar han upp olika aspekter. Han framhåller, att det intellektuella bagage som Heraeus fått med sig från ungdomsåren i det svenska riket, från Olof Rudbecks Uppsala och Elias Brenners Stockholm, betydde mycket för hans position vid det habsburgska hovet. Där ansåg han sin svenska bakgrund vara en merit. Hammarlund går jämförelsevis lite in på hans insats som chef för Münz- und Antiken-Cabinet i Wien, eftersom detta redan behandlats av den österrikiske numismatikern Joseph Bergmann. Det stora projektet *Historia metallica seu numismatica* blir representerat endast av skisser till medaljen över Karl VI 1712 med en beskrivning över fransidans symbolik. Hammarlund kommer kanske i sin projekterade bok att ta upp frågan, i vilken utsträckning Heraeus' chefskap påverkade ämnesval, detaljutformningen av medaljernas fransidor och ett eventuellt införande av standardtyper för porträtten på åtsidorna. Vid myntverket i Wien fanns sedan 1698 svensken Daniel Warou som inte gjort sig gällande som myntgravör utan snarare som tekniker. Men 1713 lockades den framstående svenske medaljgravören Bengt Richter att bosätta sig i Wien. I augusti 1715 utnämndes denne till kejsarlig *Ober- und Kammermedailleur* och *Münz-Präg-Inspector* med en årlig lön av 1.500 gulden, dvs. samma som Heraeus'. Hammarlund jämför denna årliga lön bl.a. med de 2.000 gulden som hovarkitekten Fischer von Erlach fick, så att vi skall förstå att svenskarna stod högt i rang. Bengt Richter skulle också tillsammans med Heraeus förestå kejsarens medaljkabinett, vilket han fullföljde till sin död 1737. Samarbetet mellan Heraeus och Richter vore intressant att få närmare belyst.

I Wien kom Heraeus att arbeta i en "estetisk" krets kring kejsaren med Johann Bernhard Fischer von Erlach, den italienska teaterarkitektfamiljen Galli Bibiena och hovkapellmästaren Johann Joseph Fux som mest kända namn. Hammarlund tar särskilt upp de habsburgska kejsarnas problem

att med symboler visa ättens traditioner som dynasti, väktare av den katolska tron och det tysk-romerska riket samt beskyddare av konst och vetenskap. Fischer von Erlachs Karlskirche i Wien kan läsas som en apoteos över detta imperium. Själva kyrkorummet bygger på kristen symbolism. Men fasaden består av tre element hämtade från klassiska antikens arkitektur: i centrum en förhall med sex kolonner bärande upp en tempelgavel, ytterst två sidotorn med barockmässiga huvar över triumfbågeartade baser, och däremellan de två spiralkolonnerna som inspirerats av Trajanuskolonnen i Rom. Liknande spiralkolonner hade dominerat det *castrum doloris*, den sorgarkitektur som byggts upp i Wiens Augustinerkyrka inför Joseph I:s begravning 1711. Hammarlund framhåller Heraeus' insatser som Fischer von Erlachs inspirator i dessa sammanhang. Kolonnerna stod både för Karl VI:s valspråk "Fortitudine et constantia" (så som Heraeus framställt fransidan av kejsarens medalj 1712) och för Herkules' stoder, dvs. Gibraltar, som en anspelning på habsburgarnas anspråk på Spanien. Samtidigt kan man dock säga, att det vid denna tid var vanligt att rekonstruera Salomos tempel med spiralkolonner liksom Fischer von Erlach återgav Niveves tempel på samma sätt. Man kan anta, att Hammarlunds fortsatta studier kommer att ge svar på frågan i vilken utsträckning det var mer än just Heraeus' insikter i latin, klassisk fornkunskap, emblematik och antikviteter som Fischer von Erlach och andra utnyttjade. Det har tydligen varit hans önskan att med sin rapport ta fram sidor hos Heraeus' karriär, som inte tidigare varit behandlade och kanske också visa, att även en svensk kunde göra en märkbar insats i Centraleuropas barockkonst.

År 1719 engagerade Heraeus sig i en koppargruva Veitsch i Steiermark och satsade åtskilligt i detta företag. Han lät bygga ett "Berghaus" för sig och sin hustru, där han inrättade sin studio, bibliotek och privata myntsamling. Han ville uppenbarligen komma bort från hovintrigerna. Men han dör 6 december 1725. För att täcka de stora skulder som gruvan förorsakat honom, blev Veitsch likviderat. Det stora bokprojektet *Historia metallica* blev oavslutat. "Er verschwindet sang- und klanglos aus der Geschichte", som Hammarlund citerar efter Matsche. Men han själv ämnar tydligen ge Heraeus en synbar – om inte hörbar – plats i historien.

Ulla Ehrensverd

Valutatrassel under tidigt 1800-tal

Det penningpolitiska problem som riksgäldssedlarna framkallat började i slutet av 1790-talet att bli akut. Kursen steg nämligen under denna utpräglade depressionstid ända till 50% mot riksbanksedlarna och frågan om en ny realisation blev huvudtemat för ständernas överläggningar på kröningsriksdagen 1800. Det beslut som då fattades blev emellertid ej verkställt, den plan som verkligen fr.o.m. 1803 utarbetades, och som innebar en inlösen av Riksgäldskontorets sedlar med $\frac{2}{3}$ av normvärdet, utarbetades på egen hand och eget ansvar av regeringen. Medel till inlösen fick man delvis genom Wismars bortförpantning till Mecklenburg-Schwerin 1803.

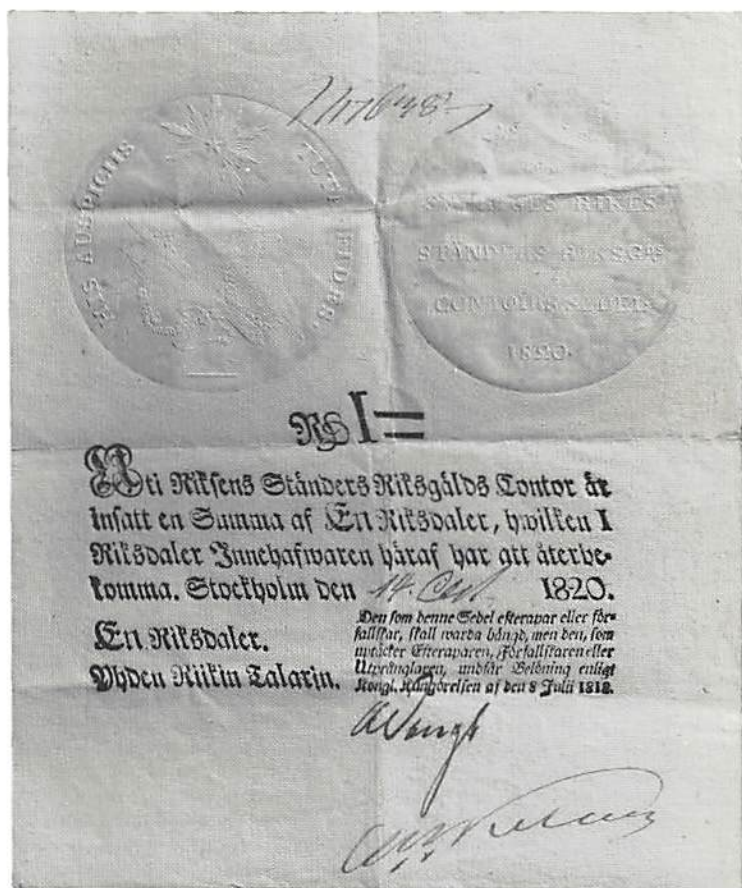
Det var emellertid inte blott silvermyntet, som blev undanträngt av riksgäldssedlarna, det var även kopparskiljemyntet, vartill medverkade att dessa inte sedan 1778 erhållit något tillskott i form av nypräglad. Följden blev en svår brist på skiljemynt, som till en början avhjälpes genom Riksgäldskontorets emittering av s.k. polletter av koppar. Dessa utkom 1799-1802 och omfattade valörerna $\frac{1}{2}$ och $\frac{1}{4}$ skilling, de enda kända mynt som i Sverige gått efter riksgäldsvärde.

I samband med realisationsfrågans avgörande återupptogs frågan om en ny kronans skiljemyntstillverkning. För att spara kostnaden beslöt man att för de högre skillingvalörerna omprägla 2 och 1 öre s.m. som fanns i kronans ägo. 2 öre s.m. skulle ompräglas till 1 skilling, 1 öre s.m. till $\frac{1}{2}$ skilling. Denna omprägling ägde rum 1802-1805 i Stockholm, men inte på Kungl. Myntet utan på Södermalm, vid det s.k. Catrina bränneri nära Nytorget. Samtidigt ägde myntning rum i Avesta av $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$ och $\frac{1}{2}$ skillingar. Som en egendomlighet kan nämnas att 1809 myntades av kopparmynt endast $\frac{1}{2}$ skilling. Denna myntning ägde rum under våren och sommaren. Men trots detta skedde ingen ändring av myntets yttre. Man fortsatte att prägla det med den avsatte Gustav IV Adolfs namnchiffer. Då skall man komma ihåg att kungen arresterades 13 mars 1809, abdikerade 29 mars och avsattes av ständerna 10 maj samma år. Detta är ett svenskt motstycke till det franska soumynt med Ludvig XVI:s bild, som man ännu fortsatte att prägla sedan kungen inte endast var avsatt utan även avrättad.

Det viktigaste beträffande det hårda myntet som skedde under Gustav IV Adolfs regering var den ökade utmyntning av silvermynt, uteslutande hela och 1/6 rdr, som ägde rum i samband med realisationsbesluten 1800 och 1802.

Realisationen i samband med vilken Rikens ständers bank följt riksgäldskontorets exempel och utgivit valörer även på lägre värden: 16, 12 och 8 skillingar vid sidan av 3 rdr, avlöpte i vissa avseenden ganska bra. Allmänheten utbytte sina riksgäldssedlar mot bankosedlar efter den fastställda realisationskursen och någon ordentlig rusning efter silver förekom inte. Dock minskades bankens metalliska kassa samtidigt som sedelemissionen växte på grund av inlösen av riksgäldssedlar. I denna situation mötte banken kriget 1808 med därav följande krav på pengar åt kronan. Någon annan utväg än sedeltryckning fanns inte. På två år fördubblades bankens sedelmängd! En överkurs på silvermyntet uppkom. Man blev 1810 åter tvungen att liksom tidigare 1663, 1745 och 1791 sluta med inlösen av bankosedlarna med silvermynt. Till dessa valutapolitiska åtgärder kom ytterligare den att riksgäldssedlarna ej helt hunnit bli inlösta. De vikande kurserna för bankosedlarna 1808 fick man betala med 54, 1809 med 60, 1810 med 79, 1811 med 112 skilling i stället för 48 för en riksdaler specie. Situationen förbättrades något 1812, då den var 89 men steg sedan åter.

Ett nytt krig stod för dörren. Även för detta Sveriges deltagande i kampen mot Napoleon och erövrandet av Norge fick sedelpressarna tagas i anspråk. Och nu kom det igen att ske genom Riksgäldskontoret, som åter började en omfattande sedelutgivning. Slutligen var kursen uppe i en nivå på 122 sk. banko, som man då sade vara 1 riksdaler specie, dvs bankosedeln hade endast kvar 39% av sitt ursprungliga värde. Vid en något högre nivå, ca 125-135 skilling, kom den sedan att stå med högsta pris på riksdalern, noterat 1835, på 146 skillingar. Som redan nämnts inställdes silverutväxlingen 1810. Därtill måste läggas att en viss utväxling fortfarande upprätthölls: en viss summa i mindre sorter utlämnades per vecka per person. Därmed sammanhänge utan tvivel den 1810-1811 återupptagna myntningen av 1/12 och främst 1/24 rdr. Men även denna blygsamma silverutväxling inskränktes 1815 och 1818 inställdes den helt. Hädanefter skulle silver ut-

Riksgäldskontorets sedel på 1 riksdaler, 1820. Foto: Jan Eve Olsson, RAÄ.

lämnas endast till kungliga personer och akademier. Det är kanske denna bestämmelse, som förklarar den begränsade silverprägling, till en början i hela specier, sedan i tredjedels, som ägde rum 1819-1830, med belopp växlande mellan 7.000 och 53.000 rdr årligen.

Kopparskillingarna följde sedelmyntets fallande kursutveckling. Detta ledde emellertid till att man 1818 ansåg sig böra nedsätta skiljemyntens vikt och därvid beräknades – typiskt för förhållandena – utmyntningsgrunden i riksdaler banko, så och så många på skeppundet.

Det valutatrassel som bankosedlarnas fall medförde förvärrades ytterligare genom den katastrof som vissa efter realisationen 1802 grundade bankföretag råkade in i under den svåra ekonomiska kris, som hemsökte Europa efter Napoleontiden. Dessa bankföretag var de s.k. diskonterna, en i Göteborg och en i Stockholm och började sin verksam-

het 1804. Den i Åbo var endast verksam 1805-1811. Därtill kom den till Stockholm förlagda Göta Kanalsdiskonten. Dessa kreditinrättningar hade inte sedelutgivningsrätt. Att de ändå här omnämnas beror på att två slag av från dem utgivna papper fick karaktär av allmänt betalningsmedel. De mottog insättningar och utgav i stället 3% obligationer med en månads uppsägning. Då emellertid dessa i själva verket inlöstes vid anfordran och så låga belopp som 100 rdr fick utges var dessa reserver därmed användbara som betalningsmedel och det blev även diskonternas anvisningar, assignationer, på deras tillgodohavande i Rikens ständers bank. Dessa assignationer varierade på belopp mellan 100 och 5 rdr. Diskonterna hade gyllene tider under krigsåren, men kunde inte klara efterkrigstidens stora påfrestningar. Deras undergång 1817 kom dock inte att bereda sedelinnehavarna för-

luster. Rikens ständers bank över-
tog avvecklingen.

Den valutapolitiska huvudfrågan
under 1810-1820-talen gällde en
ny realisation. Regeringen och inte
minst konungen personligen, riksdagen
och banken diskuterade och tog
initiativ. Man sökte liksom under fri-
hetstiden reglera kursen och man
köpte silver. Allt detta måste vi dock
här förbigå, som åtminstone till stor
del liggande utanför den här arti-
kelns ämne. Frågans lösning upp-
sköts emellertid år från år, från riksdag
till riksdag. Det slutliga avgö-
randet kom inte att fattas förrän
1834. Silvermyntföten återuppräta-
des och banken började åter utväx-
ling mot bankosedlar till en fastställd
proportion 128 sk. banko eller 2 2/3
rdr banko = 1 rdr specie. Den i sek-
lets början beslutna värderealisatio-
nen mellan rdr banko och riksdaler
riksgäld av 1:1 1/2 hade stått fast
under åren. 1 rdr specie kom alltså
att svara mot 4 rdr riksgäld. Åren
innan beslutet om realisationen hade
kännetecknats av vissa förberedande
åtgärder. Sålunda hade silvermynt-
ningen gått upp till stora belopp och
från 1830 hade en ny klyvning av
båda riksdalersorterna börjat tillämpas,
inte längre med tredjedelen utan
med hälften: 1, 1/2, 1/4, 1/8, 1/12 av
rdr och 1, 1/2, 1/4 och 1/6 av skil-
lingen. Runstycket 1/12 skilling var
nu för litet att myntas. Som vi ser
fanns dock i vardera metallen en av
de gamla nominalerna kvar. Det är
betecknande, att man präglade sär-
skilt 1/4 och 1/8 rdr i stort antal. 1/4
och 1/8 rdr var = 3/8 rdr, alltså det
belopp som värdet 1 riksdaler i banko-
sedlar motsvarade i specie.

Innan vi övergår till att behandla
de organisatoriska förhållandena
och mynttypernas växlingar har vi
ytterligare en myntning att behandla.
När präglades den sista svenska koppar-
myntplåten? 1776 skulle nog de
flesta initierade svara. Det året präglades
det plåtar med Adolf Fredriks
monogram – och samma år berövades
de genom realisationen myntkaraktär.
Men därmed var inte deras
utmyntning slut. Kopparexportörer
erhöll visserligen längre fram under
Gustav III:s regering tillåtelse att för
utförsel prägla plåtar. Förhållandet
var det att man utomlands vant sig
vid denna form för kopparvaran. Den
sista svenska plåten kom sålunda enligt
Stiernstedt att präglas först 1809
– kanske ännu senare. Förhållandet
belyser kopparplåtarnas dubbla egen-
skaper av mynt och vara. Axel Oxen-
stierna sade ju något liknande när de

infördes och handelns konservatism
när det gäller yttre former fanns
kvar, en sak som ofta verkat konser-
verande på mynttyperna.

Efter att sålunda ha tagit avsked
från ett reliket från det svenska pen-
ningväsendets äldre tider övergår vi
nu till ett nytt inslag bland de sven-
ska betalningsmedlen. Diskonternas
fall hade skapat ett tomrum i pen-
ningförsörjningen och häri har vi
förklaringen till att vi under den föl-
jande tiden finner så många s.k. as-
signationer på Rikens ständers bank.
Bruk och andra företag, även enskil-
da personer, utställde tryckta anvis-
ningar på jämna belopp på tillgo-
dohavanden i banken. Dessa anvis-
ningar mottogs sedan som pengar i
den allmänna rörelsen. Det är givet
att dylika pengar hade sin rätt snäva
lokala begränsning. Det bankväsen,
som man gärna ville se blomstra upp
i Sverige, hade i början stora svårig-
heter att kämpa med. En av dessa var
statsmakternas på diskonternas öde
grundade ovilja mot en sedelutgiv-
ning från privatbanker. Det enda man
tillät var assignationer på Rikens
ständers bank, men då med den obe-
kväma gräns, som överhuvudtaget
var satt för sådana: de fick inte lyda
på lägre belopp än 20 rdr. Och det
var just de lägre valörerna, som höll
sig kvar i rörelsen och som kunde
skapa för bankerna nödvändig kre-
dit. När trots den föga uppmuntrade
lagstiftningen en privatbank – Skånska
Privatbanken – 1831 grundades i
Ystad kringgick denna helt frejdigt
bestämmelserna och utgav verkliga
sedelmynt, som fick formen av icke
räntebärande skuldförbindelser ställda
på innehavaren, eller s.k. deposi-
tionsbevis lydande på 10, 5, 3 och 1
rdr. Två år därefter tillkom i Karl-
stad Wernlands Provincial Bank,
som också grundade sin rörelse på
sedelutgivning. Här fick sedlarna direk-
t karaktären av en vid anfordran
betalbar skuldförbindelse. Det var
uppenbart för alla att dessa pionjärer
kringgått eller brutit mot lagens be-
stämmelser. Behovet av de nya rö-
relsemedlen var dock så stort att till-
taget möttes med bifall och regerin-
gen lät det hela passera. Strid om
privatbankernas sedelutgivningsrätt
skulle emellertid under resten av sek-
let bli vanlig i riksdagen. I organisa-
toriskt avseende förblir under större
delen av perioden allt vid det gamla.
Den enda avvikelserna var då att om-
präglingen av öresmynten i koppar
till skillingmynt försiggick i Stock-
holm. Den länge rådande dualismen
i fråga om mynttillverkningen kom

att upphöra i samband med reali-
sationen på 1830-talet. Åren 1832
och 1833 igångsatte man nämligen
på försök präglning av kopparmynt i
Stockholm. Sedan man sålunda ut-
trönt hur detta skulle ställa sig i kost-
nad beslöt 1833, att kopparmynt-
ningen skulle förläggas till Stock-
holm och myntverket i Avesta ned-
läggas. Avestas sista präglning skedde
1832 (med året 1831).

Ian Wiséhn

Stockholm Studies in
Numismatics:

Das Münzwesen Livlands im 16. Jahrhundert (1515-1581/94) av Ivar Leimus

Pris: 200:- inkl. moms
(porto tillkommer)

Beställningar:

NUMISMATISKA
FORSKNINGS-
GRUPPEN

Bollhusgränd 1B, 111 31 Stockholm
Tel: 08-674 77 50, Fax: 08-674 77 53
eller skicka en check på 200:-
plus 36:- per bok (porto)

BÖCKER OCH MYNT Köpes och säljes!

- Lista på numismatisk
litteratur kan erhållas.

Besöksadress: Tegnérsgatan 14
Torsdagar kl. 15.00 - 18.00

BOK & ANTIK AB

Box 6078, 187 06 Täby.
08-510 128 18

Minnesmedaljen från Olympiaden 1912 – guldexemplar i H.M. Konungens samling

Intresset för olympiamedaljer och dito minnesmynt har ökat under senare år. Stockholmsolympiadens (1912) medaljer behandlades av Thom Braunerhielm och Ian Wiséhn i denna tidskrift 1988:8, s 196-200. Här illustrerades också minnesmedaljen, som utgavs av Olympiska Spelens organisationskommitté efter förslag av dess medalj- och märkeskommitté, där SNF:s medlem, samlaren dr Astley Levin, satt som ordförande (se Ulla Ehrensverd: Medaljgravören Erik Lindberg 1873-1966, del 2, *Numismatiska Meddelanden* XXXII:2, Stockholm 1988, s 68 nr 106).

Det intressanta är, att åtsidan till medaljen utfördes av den australiske konstnären Edgar Bertram Mackenall (1863-1931) för London-olympiaden 1908 och att denna stamp grave-rades hos Vaughtons i Birmingham; den förvaras hos permanenta olympiska kommittén i Lausanne.

Frånsidan beställdes av Erik Lindberg 1911; man undrar vad han tänkte om detta "samarbete", han som var motståndare till medaljer vars sidor utfördes av olika konstnärer! I varje fall fick Metallfabriksaktiebolaget C.C. Sporrang & Co. den färdiga stampen i februari 1912 och hade redan lånat åtsidan. Det var så många medaljer som skulle slås till olympiaden att Kungl. Myntet och Sporrangs fick dela på arbetet. Lindbergs stamp var utlånad i augusti till företaget Östberg & Lenhardts AB, varvid den sprack och en ny måste tillverkas. Zeus-motivet återgår på Fidias berömda staty i templet i Olympia. Bakgrunden är en panoramabild över Stockholm.

Foto Alexis Daflos, Husgerådskammaren, Kungl. Slottet.
Se också omslagsbilden i färg.

Medaljen slogs i två exemplar i guld för kungen och kronprins Gustav (VI) Adolf; det är den sistnämnda exemplar ur H.M. Konungens samling som avbildas här. Foto: Alexis Daflos, Kungl. Husgerådskammaren. Den väger 66 g, mäter 51 mm Ø och är slagen i 18 k guld. Sporrang har inte stämplat den, inte heller har den guldstämpel, vilket alla svenska arbeten, utförda av enskilda, skulle ha vid denna tid (Kungl. Myntet var undantaget, men angav frivilligt sedan 1914 året och GULD i randen). Däremot kan man läsa konstnärssignaturen BM och

VAUGHTONS BIRM. nedsänkta på åtsidan och Erik Lindbergs välkända signatur i ligatur på frånsidan. Ovanligt nog saknar den randskrift, något som är mycket vanligt på medaljer som ges till kungliga och andra högt uppsatta personer.

Övrig upplaga är 200 i brons, oxiderad och vanlig pewter (zink) i inte mindre än 6000 ex! Dessutom finns den i silver, enligt V. Gatoury (*Médailles et monnaies Olympiques*, Monaco 1996) slagen i 50 ex för de nationella och internationella kommittéerna.

LLI

LUNDS MYNTHANDEL

KÖPER och SÄLJER
BYTER och VÄRDERAR

MYNT och SEDLAR
TILLBEHÖR och LITTERATUR

GRATIS LAGERLISTA
(uppgiv samlarområde)

Klostergatan 5, 222 22 LUND
Tel och fax 046-14 43 69

Strandbergs Mynthandel AB & Aktiesamlaren AB

köper och säljer

Mynt, sedlar, medaljer, ordnar
Gamla aktiebrev, äldre handlingar m.m.

Arsenalsgatan 8C, Box 7377

103 91 Stockholm

Tel: 08-611 01 10, 611 58 20

Fax: 08-611 32 95

HÅKAN WESTERLUND

MYNTHANDEL

KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR • MEDALJER

*Spec. sedlar
Betalar bra för sedlar före 1930*

Vasagatan 42
111 20 STOCKHOLM
TEL 08-411 08 07

Silverpenningens berättelser (3)

År 658

Genom den heta öknen drog en talrik krigshär av bruna män i vita turbaner och vita, fotsida mantlar, somliga ridande på kameler, men de flesta till fots. Solen brände, och den brännheta Samumvinden blåste över den ändlösa röda sandslätten. Många bland männen stupade av hetta och törst men de övriga gick framåt, och när man bjöd dem att vila, svarade de: "I paradiset får vi vila!" Då red den höge kalifen Ali fram till de främsta lederna och ropade: "Det gives blott en Gud, och Mohammed är hans profet!" Strax kastade sig hela skaran till marken och gjorde bön, med ansiktet vänt åt den heliga staden Mekka i öster. Och därefter stod de upp och mötte en fientlig krigshär som ville försvara landet. Men kalifen och hans folk fördrev fienden och högg ned alla som inte ville bekänna att Mohammed var Guds profet. Därefter plundrade de allt land och förstörde städerna, och mig fann de bland landets skatter.

Och sedan drog de åter ut i den brännande sanden utan rast eller ro till att erövra hela världen åt Mohammads lära. Men Gud lät dem blott för en tid ha mycken framgång, och sedan lät Gud deras vålden förfalla och åldras, ty de var av denna världen. Men kristendomen, som inte är av denna världen, åldras aldrig, ej heller förgås till tidernas ände.

År 558

Långt över Bosporens blå vattengata sken den förgyllda kupolen av den stora Sofiakyrkan i Konstantinopel. Kejsar Justinianus satt på sin tron och uppbär tribut från många underlydande folkslag. Hans skattmästare samlade stora skålar med guldmynt från det rika Asien; men från det fordom så stolta Rom hade han blott en liten skål med silvermynt. Jag låg i denna skål och jag hörde kejsaren säga: "Var är nu all Roms härlighet, att du ej bringar mig därifrån större skatter?" – "Herre kejsare," svarade tjänaren, "Roms härlighet är förgången, barbarerna har skövlat dess skatter och nedbrutit de sköna palatserna i denna stad, som kallades världens huvudstad". Kejsaren vände sig misslynt bort och såg två munkar som kom med sina vandringstavlar från de främmande länder. De böjde knä för kejsaren och framräckte sina stavar och sa till honom: "Herre, vi ber dig att du måtte se vad dessa stavar innehåller." Kejsaren lät öppna de ihåliga staverna och fann i dem helt små ägg av maskar. Då klarade hans anlete och han sa till mun-

karna: "Ni har gjort ganska väl, och jag vill ge er en stor belöning, ty i dessa stavar har ni medfört silkesmaskens ägg från österländerna, och nu kan vi göra hemma hos oss de vackra och dyrbara sidentyger som vi hittills måst köpa av de giriga perserna." Och kejsaren och allt folket prisade munkarna för denna nyttiga gåva. Ty människors makt är förgånglig, de stora krigshjältarna lämnar efter sig blod och ruiner; men de fredliga uppfinningar och de nyttiga värv, som flitiga människor uträttat på jorden, bär för långa tider frukt uti välstånd och trevnad.

År 458

En stor skara av de vilda hedningar som kallades hunner, drog genom det förstörda Europa tillbaka till österländerna, och jag följde bland deras byte. De hade förhärjat ofantliga sträckor av Europas mest blomstrande länder så att där inte fanns en stad övrig och knappast en by; och de hade inte länge sedan begravt sin vilde kung Attila under bottnen av en flod. Guds sol sken klar på de brända ödemarkerna, och de vilda männen med sina platta och breda ansikten steg nu av sina hästar för att göra sin måltid. De tog fram rätt kött som de lagt mellan sadeln och hästryggen för att rida det mört, och satte sig att äta; men annars steg de sällan av, ty de sov om natten på hästarnas ryggar. Vid det att de nu åt i gröngräset på ett ställe där Attilas häst trampat förut – ty där Attilas häst trampat, där växte ej mer något gräs – så rusade från skogen över dem en skara av det germanska folket som kallades västgöter, och högg ner hunnerna ända till sista man och tog deras byte. Men knapp hade västgöterna andats ut efter striden, innan de i sin tur överfölls och slogs av en skara burgunder, och när burgunderna trodde sig säkra om segern, överfölls de av ett tredje germanskt folk vid namn suever, som tog deras byte och förde det till sin landsman Ricimer, som den tiden härskade uti Rom och till- och avsatte Roms kejsare.

Men inte länge hade Ricimer ägt dessa skatter innan de plundrades av ett fjärde germanskt folk som hette vandaler och drog omkring med rövarflottor

på haven under sin kung Genserik. "Vart ska vi nu resa?" frågade Genseriks sjömän på havet. – "Låt vinden driva oss till det land som himmelen beslutat att straffa!" svarade kungen; och så ankrade hans flotta vid Italiens kust och tog allt Ricimers byte. Allt detta såg jag, stackars liten silverpenning, som gick från hand till hand bland dessa barbarer. Och de förödde världen och varandra inbördes, och det var en gruvlig tid när det ena folket beständigt störtade över det andra och bodde en tid än här, än där i de ödelagda trakter. Men Guds sol sken över dem och väckte nya tider och nya tankar till liv i denna förbistrings världsalder. Och så föll allt det gamla i grus, och kristendomen arbetade, sekel efter sekel, på att göra alla dessa barbarer, dina förfäder, till goda och upplysta människor.

År 358

Jag såg en man vid namn Julianus; jag låg bland hans skatter. Han var ståthållare i det landet Gallien som nu kallas Frankrike; och tre år därefter blev han kejsare över hela det romerska riket. Han levde i en fördärvad tid och var likväl en ädel man, vars dygder prisades vida omkring. Men han hade ett fel, ett stort fel, han var hedning uti sitt hjärta och trodde inte på Kristus fastän Guds ord då redan predikades överallt i hans rike. Han trodde på Jupiter och Minerva och andra gudar i hedendomen. En dag lät han kalla till sig en jude och en kristen och sa till dem: "Vad är det som era profeter säger om den heliga staden Jerusalems tempel?" Juden sa: "Messias ska bygga upp det". Den kristne sa: "Aldrig mera ska Jerusalems tempel uppstå i sin förra härlighet, ty vår Frälsare har sagt att där inte ska vara sten på sten." – "Näval," sa Julianus, "jag vill bygga upp templet och bevisa att profetierna är falska". – När då Julianus blev kejsare lät han skicka många hundra arbetare för att med stor prakt bygga upp Jerusalems tempel. Och arbetarna började sitt verk, och kejsaren log i sitt sinne, ty nu var han säker på att göra de kristnas Gud till en ljugare. Men se, då började jorden darra under arbetarnas fötter, eldslågor bröt fram ur marken, och allt folket kastade sina verktyg och övergav arbetet; och kejsar Julianus förvånades och förskräcktes; men Frälsarens profetia har gått i fullbordan.

Silverpenningens berättelser. Av Zacharias Topelius. *Ur Läsning för barn*. Urval för skolan. S. 253-267. Stockholm 1903. Redigerad av MGL. Forts. nästa nr.

Att blåsa en tioöring

I förra numret av SNT berättade Nanni Myrberg om en myntsport som hon fått från Blekinge. I detta fall krävs en viss armstyrka och ett bord som man inte är rädd om. Men att använda mynt och sedlar som hjälpmedel vid olika lekar och trick är nästan lika vanligt som kortkonster.

Trolleritrick med mynt har väl många upplevt som barn. Säkert minns många läsare hur någon farbror trollat fram mynt bakom ens öra. Här är ett annat enkelt trick för att dubbla sin förmögenhet. Man räknar upp tre mynt på bordet, låt oss säga enkronor, rakar med hjälp av ena handen ner dem i den andra och genast har man sex mynt. Hur går nu detta till? Jo, man ska i förväg ha satt fast tre andra enkronor under bordskivan med hjälp av någon fästmassa, och lossar dem, men försiktigt förstås så ingen ser.

Detta låter inte så där hejdlöst skojigt. Men Albert Engström kunde en trollkonst som han var mäktigt stolt över. Ur *En konstig blandning* har jag funnit följande berättelse.

Engström minns ett nyår i Göteborg "för trettiofyra år sedan" (det borde bli 1893). Han hade inga pengar och levde på att rita. Hans hyresvärdinna bjöd in honom på bal, öl och kallskuret i matsalen. Alla de andra inbjudna unga männen hade någon talang, en kunde kortkonster, en annan kunde sjunga till gitarr.

"Jag tror att jag grät – inte så mycket av rörelse som av glädje över det kallskuren som väntade och vilket jag skulle stöta mig på som en hungrig tiger. För övrigt var jag hedersgästen, ty jag var ju artist och glad student och kunde småländska bondvisor av lagom vågad art. Dessutom kunde jag en trollkonst, som jag måste upprepa till leda för mig själv: att blåsa en tioöring i ett glas!"

Man ställer ett glas en bit från bordskanten, lägger en tioöring några centimeter därifrån, blåsar på ett särskilt sätt och se! vips hoppar slanten i en vacker båge upp från bordet och hamnar i glaset. I sanning underbart!

Den konsten kan jag än och lär gärna ut den till ungdomar som vilja göra 'suckés i societen' som uttrycket löd i våra kretsar."

MGL

Ny utställning

PG Thelander – medaljer, målningar 9 oktober – 19 november

Pär Gunnar Thelander föddes 1936 och växte upp nära Humlegården i Stockholm. Redan under skoltiden målade han. Familjen var mycket konstintresserad. Han studerade vid Konstfack (dekorativ målning) och Konstakademien.

Under 1962 bodde PGT i Paris och har sedan återkommit dit många gånger. Från 60-talet fram till nu har han ställt ut sin konst både inom och utom landet – han har varit specialiserad på oljemålning och grafik. Han arbetar med många medier och tycker om att variera sig.

Det är först på senare år som PGT intresserat sig för medaljkonsten. Han blev inspirerad av en elefant på en dansk medalj från 1659 vid ett besök i Kungl. Myntkabinettets gamla utställning. Han har sedan studerat åtskilliga äldre konstnärer, såväl svenska som utländska, men har en särskild svaghet för renässansen. Sedan 1995 har det blivit 19 medaljer, alla gjutna och med ett undantag fria konstverk. Många är gjutna hos La Monnaie i Paris – antagligen det enda myntverk i världen som aktivt gynnar konsten och regelbundet ordnar utställningar.

PGT hade i vintras en stor separatutställning i konstnärshuset i Stockholm där både målningar och grafik visades.

Utställningsarkitekt är Anna-Lena Carne.

IW & LLt

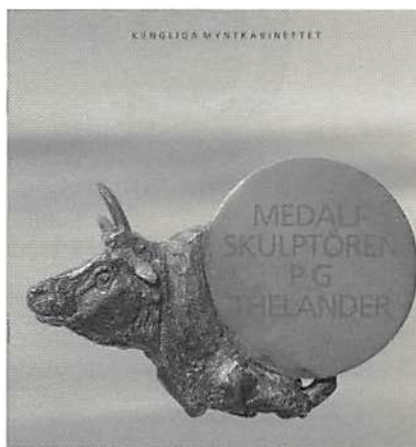
JAZZMEDALJER

KMK förbereder en utställning av medaljer med jazz som motiv. Medaljer som avporträtterar jazzmusiker och jazz i mera symbolisk form kommer att ingå. Utställningen öppnas i januari 2000. Känner någon av SNT:s kunniga läsare till någon medalj med motiv ur jazzvärlden är undertecknad mycket tacksam för upplysningar.

Torbjörn Sundquist

Tel 08-519 553 35 • mobil 0708-82 46 50
Fax 08-411 22 14

Nytt om böcker

Wiséhn, Ian & Lagerqvist, Lars O.: Medaljaskulptören PG Thelander. Utställningskatalog, formgiven av Nils Åberg, 24 s. Illustrerad. Pris 50 kr.

KATALOGEN INLEDS med en kort beskrivning av medaljens historia, från renässansens Italien direkt över till den svenska medaljhistorien fram till idag. Självklart presenteras också konstnären. 19 medaljer återges med vackra bilder och en mycket ingående berättande text kring varje medalj.

Ja, det är förunderligt vad man kan göra med dessa små runda ting. Man ser ju fortfarande att de är medaljer, ändå är de sannerligen också någonting utöver de vanliga – små konstverk, skapade med humor, glädje och värme. Han måste ha haft hemska roligt när han gjorde dem.

MGL

Personalia

Sedelkonstnären Eric Palmquist 1908-1999

Skaparen av 1965-års sedelserie m.m., Eric Palmquist, har avlidit 13 september 1999. Han föddes i Växjö 19 maj 1908.

Mest gjorde sig Palmquist känd som bokillustratör, men det blev han som moderniserade våra sedlar. Hans första sedel var den höga valören 10 000 kronor 1958.

Utförligare uppgifter om Eric Palmquist kan hämtas i SNT 1998:4, s. 86f.

www.myntkabinettet.se

Det har blivit självklart att institutioner och olika företag har sk hem-sidor på "nätet". Även Kungliga Myntkabinettet har sedan öppnandet av det nya museet i juni 1997 sin egen hemsida. Hemsidan har bekostats av Postgirot. Syftet är naturligtvis att locka fler besökare till museet men också att föra ut den information som museets material ger. Det är ett sätt att förmedla information till skolor, allmänt intresserade personer och tidningar.

Genom att gå in på myntkabinettets adress www.myntkabinettet.se hamnar man på museets första informationssida. Här finns möjlighet att besöka museet och välja någon av de olika utställningsdelarna. En kort information samt en bild från utställningen ger en inblick i vad som vän-

tar vid ett riktigt besök "IRL" (in real life) på museet.

KMK vänder sig också till skolorna och ger en kort information om materialets spännvidd och möjligheter till anpassning till olika skolämnen. Vidare ges information om museets olika specialvisningar, möjlighet till konferensbokningar och museibutikens och Myntkrogens utbud. Genom att gå in på rubriken **Svensk numismatik** får besökaren en introduktion i ämnet numismatik samt en möjlighet att få veta mer om Sveriges mynthistoria. Inom kort kommer denna del även att få bilder. För pressen finns bilder och pressinformation som förnyas allt eftersom nya utställningar öppnas.

Vårt mål är att hemsidan inte ska upplevas som statisk utan ska ständigt förnyas. KMK har än så länge ingen länksida. Anledningen till detta är svårigheten att hålla länkar uppdaterade. Hemsidan är inte heller särskilt interaktiv, något vi hoppas att kunna ändra på inom en snar framtid.

Har du frågor som rör numismatik eller museet i stort går det bra att skicka e-post: info@myntkabinettet.se.

Richard Kjellgren och Eva Wiséhn

Svenska och skandinaviska mynt och sedlar.

Stor sortering av utländska jubileumsmynt, årsset samt småmynt. Euro-utgåvor, polletter och medaljer.

Prislistor gratis.

NORRTÄLJE MYNTHANDEL

Box 4, 761 21 Norrtälje
Tel. 0176-168 26, Fax 0176-168 56

INTERNETADRESS:

<http://www.nmh-mynt.a.se/index.htm>

SÄLJES

Oscar II 1874-1907
alla utgivna år - Kval 1?-1 till 1+

1 öre - 33 ex - 800 kr
2 öre - 32 ex - 200 kr
5 öre - 32 ex - 300 kr
10 öre - 22 ex - 1000 kr
25 öre - 19 ex - 500 kr

Hans Kelding 019-18 46 64
Drottninggatan 40, 702 22 Örebro

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

är en sedan 1973 etablerad sammanslutning av mynthandlare, hitintills 19 företag i tio olika städer i landet. Föreningen är ensam i sitt slag i Sverige.

Genom samarbete med de övriga medlemmarna vill varje mynthandlare förbättra och utöka sina tjänster.

B. Ahlström Mynthandel AB

Norrmalmstorg 1, 1 tr.,
Box 7662, 103 94 STOCKHOLM
Tel. 08-10 10 10, Fax 08-678 77 77

Antikboden

Kyrkogatan 2, 222 22 LUND
Tel. 046-12 99 00

Dala Mynt- och frimärkshandel

Box 307, 791 27 FALUN
Tel. 023-142 50

Karlskrona Mynthandel

Hantverkaregatan 11, 371 35 KARLSKRONA
Tel. 0455-813 73

Kronans Mynt

Västra Hamngatan 6, 411 17 GÖTEBORG
Tel. 031-13 55 81

Rune Larssons Mynthandel

Stora Brogatan 14, Box 98, 503 06 BORÅS
Tel. 033-41 03 15

Lunds Mynthandel

Klostergatan 5, 222 22 LUND
Tel./fax 046-14 43 69

Malmö Mynthandel

Kalendegatan 9, 211 35 MALMÖ
Tel. 040-611 65 44

Myntinvest Corona

Östra Storgatan 20, 611 34 NYKÖPING
Tel./fax 0155-28 63 25

Mynt & Medaljer

Sveavägen 96
Box 195 07, 104 32 STOCKHOLM
Tel./fax 08-673 34 23

Myntsamlarnas Postorder

Prästkragevägen 4 B, 245 63 HJÄRUP
Tel. 040-46 11 40

Ulf Nordlinds Mynthandel AB

Karlavägen 46
Box 5132, 102 43 STOCKHOLM
Tel. 08-662 62 61, Fax 08-661 62 13

Norrtälje Mynt AB

Nils Ferlins gränd 1
Box 4, 761 21 NORRTÄLJE
Tel. 0176-168 26, Fax 0176-168 56

Pecunia HB

Farinvägen 8, 245 33 STAFFANSTORP
Tel. 046-25 21 19

J. Pedersen Mynthandel

Norra Strandgatan 30
Box 1320, 251 13 HELSINGBORG
Tel./fax 042-12 25 28

J. Pedersen Mynthandel

Skolgatan 24, 503 33 BORÅS
Tel. 033-41 24 96, Fax 033-41 87 55

Selins Mynthandel

Regeringsgatan 6, 103 27 STOCKHOLM
Tel. 08-411 50 81, Fax 08-411 52 23

Strandbergs Mynthandel

Arsenalsgatan 8 C
Box 7377, 103 91 STOCKHOLM
Tel. 08-611 01 10, Fax 08-611 32 95

Ticalen Mynthandel

Stureplatsen 3, 411 39 GÖTEBORG
Tel./fax 031-20 81 11

Håkan Westerlund Mynthandel

Vasagatan 42, 111 20 STOCKHOLM
Tel. 08-411 08 07, Fax 08-21 21 96

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

Box 19 507, 104 32 Stockholm, Tel. 08-673 34 23, Fax 08-673 34 23

Auktioner

November:

- 3-6 Frankfurt am Main, Dr. Busso Peus
13 Stockholm,
B. Ahlström Mynthandel AB
15-16 Bussum, L. Schulman
17-18 Sydney, Noble
24-26 München, Hirsch
27 Stockholm, Svenska Numismatiska
Föreningen

December:

- 2 New York, Vecchi
9-11 Mannheim, KPM
11 Bruxelles, Jean Elsen SA,
60th Public Auction

Februari 2000:

- 12 Long Beach, Ponterio
16-19 München, Hirsch
29 Osnabrück, Künker

INTERNATIONELLA AUKTIONER

FORTLÖPANDE INLÄMNING TILL VÅRA 3 ÅRLIGA AUKTIONER

Du som förut lämnat objekt till oss:

Kom gärna med mer!

*Du som hittills inte lämnat något:
pröva oss!*

Dina objekt bjuds ut till vår världsomspän-
nande kundrets, som är intresserad av såväl
MYNT som frimärken, brev, häften, vykort,
handskrifter och aktiebrev m.m.

Du kan alltid vara säker på att få **högsta möjliga
priser** för Ditt material. Din **trygghet** är att
vi har **80-årig erfarenhet** och finner glädje i att
hjälpa våra kunder till maximalt resultat.

Dödsbon och advokater anlitar ofta oss.

GRATIS RÅDGIVNING!

Ring gärna!

FK 08-678 32 17
FAX 08-678 19 39

MYNTKOMPANIET

Birger Jarlsgatan 8, 3 tr
114 34 STOCKHOLM

KÖPER SÄLJER VÄRDERAR

Kvalitetsauktioner
två gånger per år

**B. AHLSTRÖM
MYNTHANDEL AB**

Norrmalmstorg 1, 1tr.

Box 7662 103 94 STOCKHOLM
TEL: 08-10 10 10 FAX: 08-678 77 77

MYNTMÄSSA

den 27 november

Öppet: 09.30 - 15.30

Elva mynthandlare från hela Sverige finns denna dag på
KUNGL. MYNTKABINETTET • SLOTTSBACKEN 6, STOCKHOLM

Entrépriset är nedsatt till 30 kr och gäller hela museet!

Specialpris på fatöl med smörgås utlovas av MYNTKROGEN!

Svenska Numismatiska Föreningen presenterar sin verksamhet.

Arrangör: Sveriges Mynthandlares Förening. Information: ordf. Elver Duvelius, tel. 08-673 34 23
Mer info se sid 147.

Kungl. Myntkabinettet

Sveriges Ekonomiska Museum

Slottsbacken 6

Stockholm

UTSTÄLLNINGAR

All världens pengar

Museets utställningar inleds med ett ämne som berör alla – pengar! I olika temadelar som tex "Vad är pengar?", "Myntets början", "Makten över pengarna" och "Pengar i krig" beskrivs pengarnas spännande historia under mer än 2.500 år. Och naturligtvis Sveriges mynt!

Rikets finanser

Visste ni att Sverige har världens äldsta centralbank? Historien om Sveriges Riksbank, affärsbankerna, börsen, försäkringsbolagen mm ingår i denna mycket moderna utställning som skildrar idéer, institutioner och förlopp i den svenska ekonomiska historien från 1600-talet och framåt.

Spara i bössa och bank

Människan har alltid sparat! Här är historien om hur vi sparade innan bankerna fanns. År 1820 inrättades den första sparbanken i Sverige – här finns berättelsen.

Myntskatternas magi

Skatter i jorden, vattnet, kyrkor, källor – massor med mynt av guld, silver och koppar från antiken, vikingatid, medeltid samt Lohe-skatten! Skatter från Lappland i norr till Skåne i söder visas i denna suggestiva utställning. Öppnar 29 april.

Summa summarum

Pengar i lek, saga och verklighet är ett av ämnena för detta rum som är ägnat till barn och ungdom. Här får vi nya aspekter på detta eviga tema. Ett sjunket skepp med en äkta sjörövarskatt finns också.

Medaljkonsten

Vem har väl inte hört talas om nobelmedaljen? Medaljens mer än 500 år långa historia är temat för detta rum. Här visas de finaste svenska medaljerna, fantastiska klenoder, renässansmedaljer och Gustav III:s historia.

Museets öppettider

Tisdag–Söndag	10–16
Måndag	Stängt

ANNAN VERKSAMHET

Museibutik

I entréhallen finns butik med försäljning av smycken, souvenirer, vykort och litteratur med anknytning till museets samlingsområden. Tel. 08-5195 5304.

Konferens- och festlokaler

Kungl. Myntkabinettets hörsal är fullt tekniskt utrustad och har plats för 72 personer. Lovisa Ulrikas bibliotek är ett exklusivt sammanträdesrum för 14-18 personer. Två mindre grupprum för 4-8 personer finns också på samma plan. Entréhallen med dess vackra kalkstensgolv och ockragula väggar lämpar sig väl för cocktails, mottagningar, dans och andra festligheter. Tel. 08-5195 5310.

Myntkrogen, museets restaurang och café

Myntkrogen rymmer fler än 70 personer och har fullständiga rättigheter. Vardagar serveras husmanskost och lättare rätter dagtid. Kvällarnas festvåningsverksamhet ger chansen till mer exklusiva rätter tillagade på förstklassiga råvaror. Tel. 08-10 45 90, fax 08-22 43 90.